

Olli Rosenqvist

Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013

Kilpailukyky johtotähtenä

Kokkola 2006

Hyväksytty Keski-Pohjanmaan maakuntahallituksessa 12.6.2006

Keski-Pohjanmaan liitto

Painettu ja pdf-versio

Chydenius-instituutin selvityksiä 1/2006

ISBN 951-39-2547-1 (pdf)

ISSN 1795-6641

Sisältö

Esipuhe.....	5
Visio 2013 – kilpailukykyinen keskipohjalainen maaseutu.....	7
Strateginen arkkitehtuuri eli tiivistelmä	7
1 Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyn kehittäminen	10
1.1 Sosiaali-, terveys-, opetus-, kulttuuri-, infrastruktuuri- ja ympäristö-	
 palvelujen kehittäminen	10
1.1.1 Maaseudulla asumisen edistäminen.....	11
1.1.2 Väestön henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen.....	11
1.1.3 Koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen	12
1.1.4 Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen	13
1.1.5 Alemman tieverkon parantaminen.....	13
1.1.6 Vesihuollon kehittäminen	14
1.1.7 Maiseman- ja ympäristönhoito.....	14
1.2 Omaehtoisen kylätoiminnan ja maaseutukulttuurin kehittäminen.....	15
1.2.1 Palvelualueiden yrittäjyyden edistäminen.....	15
1.2.2 Seutukunnallisten kyläpalvelukeskusten kehittäminen	16
1.2.3 Kylätoiminnan kansainvälistäminen.....	17
1.2.4 Kulttuurin kehittämiskeskuksen perustaminen.....	17
1.2.5 Kulttuurituotannon koulutuksen kehittäminen	18
1.2.6 Yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen kansainvälistäminen.....	18
1.2.7 Tutkimusosaamisen alueellinen hyödyntäminen.....	19
2 Taloudellisen kilpailukyvyn kehittäminen.....	20
2.1 Luonnonvara-alan kehittäminen	21
2.1.1 Bioenergian tuotanto.....	21
2.1.2 Maidon tuotanto	22
2.1.3 Naudanlihan tuotanto.....	23
2.1.4 Metsätalous.....	24
2.1.5 Hevostalous.....	24
2.1.6 Turkistalous.....	25

2.1.7	Perunan viljely	26
2.1.8	Sikatalous	26
2.1.9	Kalatalous	27
2.1.10	Muut maatalouden tuotantosuunnat.....	27
2.2	Teollisuuden ja matkailun kehittäminen	28
2.2.1	Elintarviketeollisuus.....	28
2.2.2	Puuteollisuus.....	29
2.2.3	Kaivostoiminta.....	30
2.2.4	Metallituotteiden valmistus	30
2.2.5	Veneteollisuus	31
2.2.6	Matkailuteollisuus	31
	Lähteet	33
	Liitteet 1, 2, 3, 4.1–4.8 ja 5.1–5.19	

Esipuhe

Euroopan unionin uuden ohjelmakauden 2007–2013 lähestyminen synnytti Keski-Pohjanmaalla maaseutustrategian päivitystarpeen. Hankkeen hallinnoijaksi ryhtyi Keski-Pohjanmaan liitto, ja hanke rahoitettiin maakunnan kehittämisrahalla. Hanke toteutettiin kahdessa vaiheessa: ensiksi Heimo Fiskaali Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Perhon yksiköstä keräsi perustiedot strategiaa varten ja kirjoitti strategian esiselvityksen (Fiskaali 2005). Toisessa vaiheessa Olli Rosenqvist Jyväskylän yliopiston Chydenius-instituutista – Kokkolan yliopistokeskuksesta kirjoitti viimeistellyn version strategiasta eli käsillä olevan raportin. Hankkeen toteuttamisen tukena toimi ohjausryhmä, jonka jäsenet on lueteltu liitteessä 1. Ohjausryhmän lisäksi suuri joukko asiantuntijoita antoi joko suullisesti tai kirjallisesti arvokkaita tietoja ja näkemyksiä strategiatyöhön.

Tämän vuoden lopussa päätymässä olevaa ohjelmakautta koskeva Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2000–2006 (Luoto & Rosenqvist 1999) valmistui vuonna 1999. Asiakirja päivitti ja laajensi maaseutupoliittisesta näkökulmasta vuonna 1996 valmistunutta Keski-Pohjanmaan alueellista maatalousstrategiaa (Kaipainen & Rosenqvist 1996). Käsillä oleva maaseutustrategian päivitys vuosille 2007–2013 laajentaa edelleen strategian sisällöllistä alaa. Vuoden 1996 strategiassa keskityttiin maatilatalouden kehittämistarpeisiin. Vuoden 1999 strategia laajennettiin koskemaan maatilatalouden lisäksi muita maaseudun kehittämistarpeita, mutta sen ulkopuolelle rajattiin kuntien keskustaajamien kehittäminen. Käsillä olevassa strategiassa maaseutuun lasketaan kuuluviksi kaikki Kokkolan ulkopuoliset Keski-Pohjanmaan alueet – myös kuntakeskukset. Näin tulkittuna paljon puhutun maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen osapuoliksi asettuvat Kokkola vs. Keski-Pohjanmaan muut alueet.

Aluekehittämisen näkökulmasta Keski-Pohjanmaa on melko monimutkainen alue. Perinteisesti keskipohjalaiseen maaseutustrategiointiin on otettu mukaan kuntia Kalajokilaaksosta, virallisen maakunnan ulkopuolelta. Perusteluna on käytetty sitä, että tällainen ns. historiallinen Keski-Pohjanmaa muodostaa yhtenäisen talous- ja kulttuurialueen. Sen sijaan Pietarsaaren seudun, Järviseudun ja Saarijärvi-Viitasaaren seutukunnan kunnat on perinteisesti rajattu maaseutustrategioiden ulkopuolelle. Tällä kertaa strategisten linjausten tueksi kerätyissä liitetilastoissa Keski-Pohjanmaan maaseutu määritellään kolmella tavalla (ks. liite 2): (1) maakunnan maaseutuun kuuluvat Halsua, Himanka, Kannus, Kaustinen, Kälviä, Lestijärvi, Lohtaja, Perho, Toholampi, Ullava ja Veteli, (2) maatalouden maaseutuun kuuluvat maakunnan maaseudun lisäksi Alavieska, Kalajoki, Reijjärvi, Sievi ja Ylivieska, jotka kuuluvat MTK Keski-Pohjanmaan toiminta-alueeseen sekä (3) toimintaryhmien (Pirityiset ry ja Rieska-LEADER ry) maaseutuun kuuluu maakunnan maaseudun lisäksi Ylivieskan seutukunta eli Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi ja Ylivieska. Aluekehitystyössä Keski-Pohjanmaa pyrkii tekemään yhteistyötä kaikkien naapurimaakuntiensa ja naapuriseutukuntiensa kanssa. Vaikka seutukunnilla on omat merkittävät roolinsa aluekehitystyössä, paras kokonaiskuva keskipohjalaisesta maaseudusta saadaan tarkastelemalla Kokkolan ulkopuolista Keski-Pohjanmaata. Liitteisiin 3, 4.1–4.8 ja 5.1–5.19 on kerätty erilaisten aluejakojen mukaisesti väestöä, työpaikkoja ja yrityksiä koskevia tilastollisia aikasarjoja. Tilastot on kerännyt ja muokannut graafiseen muotoon Ritva Davidsson-Knuutinen "Maakunnallinen Tilastoyhteistyö 2006" -hankkeesta.

Vuosille 2007–2013 laaditun Keski-Pohjanmaan maaseutustrategian lähtökohtana on, että se linjaa maaseudun kehittämistoimien osalta kaikkia keskipohjalaisen maaseudun kehitykseen vaikuttavia aluekehitysohjelmia. Maaseutustrategian laadinnassa on otettu huomioon runsaslukuinen joukko erilaisia olemassa olevia toimintastrategioita ja -ohjelmia (ks. lähde-luettelo). Lisäksi strategian toteuttamisessa tullaan ottamaan huomioon valmisteilla olevat alueelliset ja valtakunnalliset kehittämissstrategiat ja -ohjelmat. Raportin luettavuuden parantamiseksi tekstin sisäiset erilliset lähdeviittaukset muihin asiakirjoihin on minimoitu.

Vuoden 2007 alusta voimaan astuva uusi aluekehityslaki vahvistaa maakuntien asemaa. Tämä ilmenee muun muassa siten, että maakuntaohjelmien merkitys virallisena kehittämissen ohjelma-asiakirjana korostuu. Maakuntaohjelma kokoaa yhteen kaikkien alueella toteutettavien ohjelmien keskeiset kehittämissstrategiat. Vuosittain laadittava maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma puolestaan kokoaa yhteen maakunnan aluekehittämiseen tarvittavien alueellisten, kansallisten ja EU-ohjelmien määrärahat. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2007–2010 maaseudun kehittäminen hajautuu ohjelman kaikille toimintalinjoille, joita on viisi. Maaseudun kehittäminen tulee ottaa erityiskysymyksenä käsiteltäväksi kaikissa maakuntaohjelman toimintalinjakohtaisissa työryhmissä. Kilpailukykyisen keskipohjalaisen maaseudun kehittämissessä tarvitaan kaikkien alueellisten, kansallisten ja EU-ohjelmien – ja samalla myös EU:n kaikkien eri rahastojen – osallistumista. Viimekätinen vastuu maaseutustrategiakokonaisuuden toteuttamisesta ja rahoituskanavien koordinoimisesta on Keski-Pohjanmaan liitolla.

Vuosille 2007–2013 laaditun Keski-Pohjanmaan maaseutustrategian johtotähdeksi on valittu kilpailukyky. Kilpailukyky voi olla luonteeltaan paitsi taloudellista myös sosiaalista ja kulttuurista. Viime kädessä kilpailukykyisyys on henkistä ja aineellista sopeutumista yhteiskunnalliseen muutokseen. Yhteiskunta on muuttunut hyvin monimutkaiseksi. On vaikeaa esittää tarkkaa ja uskottavaa visiota sellaisesta tulevaisuuden menestyvästä maaseudusta, joka voitaisiin saavuttaa hallitusti, valittujen strategisten kehittämistoimenpiteiden kautta. Päämäärien sijasta on ehkä syytä korostaa kehittämisen suuntia.

Maaseutu ei ole muusta yhteiskunnasta irrotettavissa oleva osa, joten kilpailukykyä on esittävä yhdessä kaupungin eli Keski-Pohjanmaan tapauksessa Kokkolan kanssa. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa tulee pyrkiä siihen, että molemmat osapuolet hyötyvät vuorovaikutuksesta. Monilla toimialoilla kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan synnyttäminen on helpompaa Kokkolassa kuin muualla Keski-Pohjanmaalla. Toisaalta on merkkejä siitä, että Keski-Pohjanmaan maaseutualueiden suhteelliset vahvuudet Kokkolaan nähden ovat suuressa määrin elinkeinotoiminnan ulkopuolella. Keski-Pohjanmaan maaseutua arvostetaan esimerkiksi asuinalueena ja lasten kasvuympäristönä (ks. esim. Niemi ym. 2005). Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta kehitetään Keski-Pohjanmaalla siltä pohjalta, että kilpailukykyisiä yritysten toimintaympäristöjä ja asuinympäristöjä rakennetaan sekä Kokkolaan että muualle Keski-Pohjanmaalle. Tasapainoinen alueellinen kehitys edellyttää sekä kaupungin että maaseudun elinvoimaisuutta.

Kokkolassa 12.6.2006

Olli Rosenqvist

Visio 2013 – kilpailukykyinen keskipohjalainen maaseutu

Keskipohjalainen maaseutu on kaikenikäisten ihmisten viihtyisä ja turvallinen asuinpaikka. Menestyvän elinkeinoelämän, laadukkaiden peruspalvelujen, vireän kylätoiminnan ja elinvoimaisen maaseutukulttuurin ansiosta keskipohjalaisen maaseudun vetovoima asuinpaikkana on kasvanut ja väestön väheneminen on kääntynyt kasvu-uralle. Maaseudun elinkeinoelämässä työpaikkojen kokonaisuuden myönteinen kehitys perustuu kasvualojen uusiin työpaikkoihin. Menestyvän elinkeinoelämän taustalta löytyy osaava innovaatioympäristö. Elinkeinoelämässään keskipohjalainen maaseutu hyödyntää rajat ylittäviä verkostojaan, uusinta tieto- ja tuotantoteknologiaa, vahvaa kulttuuriperintöään sekä monipuolisia luonnonvarojaan kestäväen kehityksen periaatteita kunnioittaen.

Strateginen arkkitehtuuri eli tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013 tavoittelee kilpailukykyistä keskipohjalaisista maaseutua. Strategia on esitetty tiivistettynä sivulla 9 olevassa kaaviossa. Kaaviossa olevat numerot viittaavat niihin tämän raportin lukuihin, joissa ko. asiaa on linjattu tarkemmin. Strategiassa kehittämisen suunnat jakautuvat aluksi kilpailukykyyn tyypin mukaan (1) sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukykyyn kehittämiseksi ja (2) taloudellisen kilpailukykyyn kehittämiseksi. Jako on ymmärrettävä mieluummin erilaisten kehittämistoimenpiteiden työnjakoa selkeyttäväksi rakennelmaksi kuin todellisuudessa olemassa olevaksi kilpailukykyisyyden jakautuneisuudeksi. Käytännössä taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kilpailukyky ovat toisistaan riippuvaisia ja toisiinsa sekoittuneita.

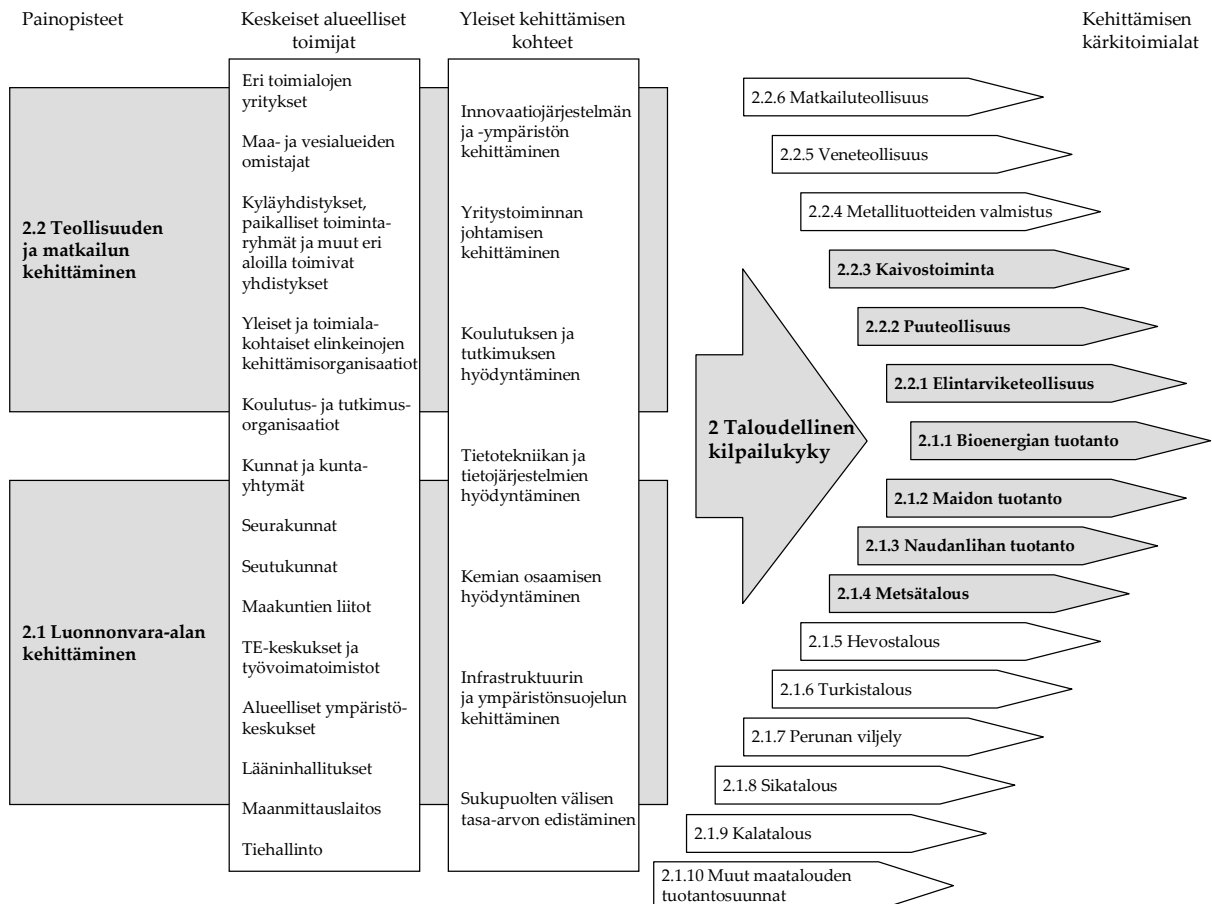
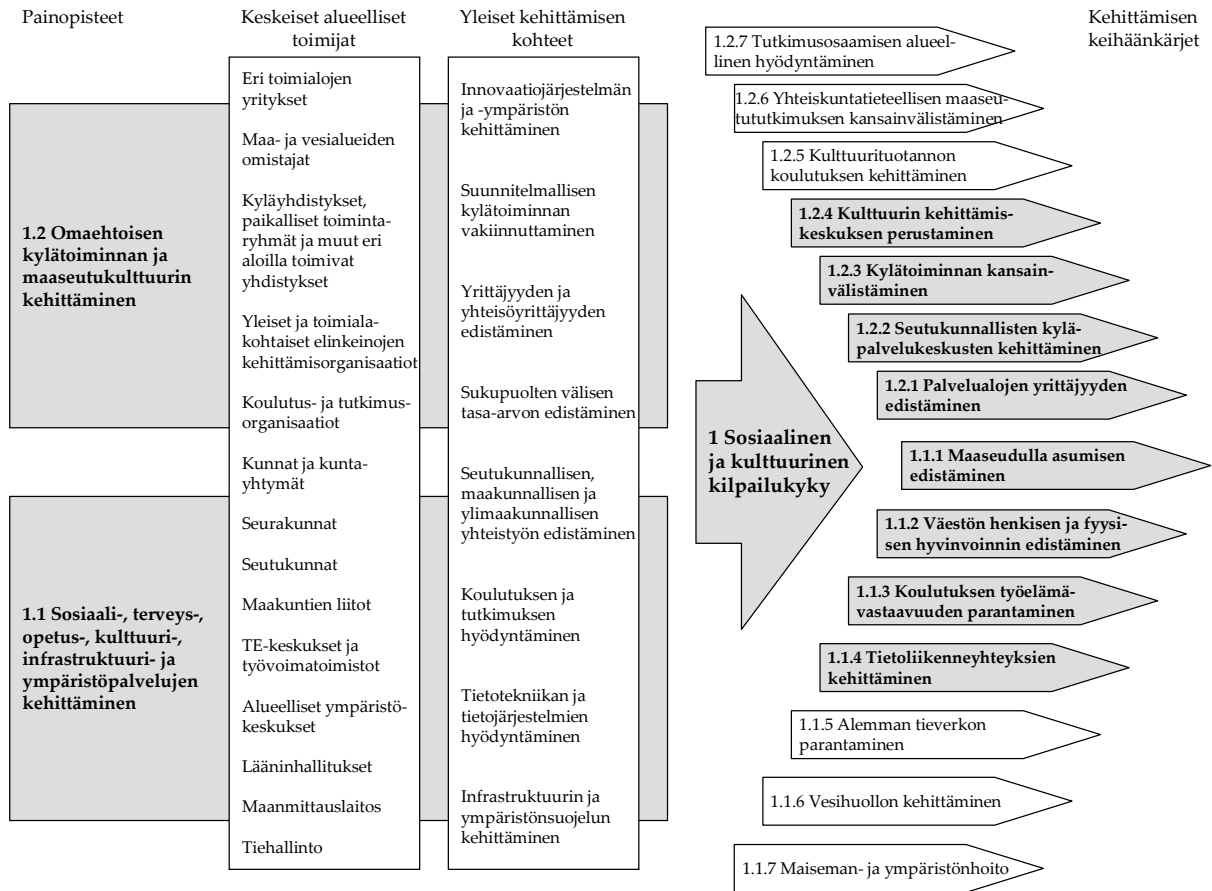
Usein ajatellaan, että elannon hankkiminen (vrt. taloudellinen kilpailukyky) on jotenkin tärkeämpää ja ensisijaisempaa kuin yhteisöllisyys ja kulttuuri (vrt. sosiaalinen ja kulttuurinen kilpailukyky). Nyky-yhteiskunta on kuitenkin niin monimutkainen, että "aineen" ja "hengen" asettaminen tärkeysjärjestykseen on tullut entistä vaikeammaksi. Tietoyhteiskunnassa "kommunikaatio ja sosiaalinen vuorovaikutus "sellaisenaan" (eli ilman mitään erityistä sisältöä tai tehtävää) ovat saaneet myös tuotannossa ja arvon luomisessa yhä tärkeämman roolin" (Virtanen 2006: 16). Sosiaalinen vuorovaikutus ja kulttuuri ovat tulevaisuudessa tuotantontekijöinä entistä ja nykyistäkin keskeisemmässä asemassa. Tulevaisuuteen suuntautuneessa Keski-Pohjanmaan maaseutustrategiassa tämä otetaan huomioon ennakoivasti, mutta vain symbolisesti: linjaamalla ensiksi sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukykyyn kehittämistä ja vasta sen jälkeen taloudellisen kilpailukykyyn kehittämistä. Konservatiivinen lukija voi tulkita strategiaa kiteyttävää tiivistelmäkuviota myös niin, että taloudelli-

nen kilpailukyky muodostaa kehittämisen perustan, jonka varassa sosiaalista ja kulttuurista kilpailukykyä voidaan kehittää.

Sekä sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyn että taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisessä on määritelty kaksi laajaa kehittämisen painopistesuuntaa. Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyn kehittämisen painopisteitä ovat (1.1) sosiaali-, terveys-, opetus-, kulttuuri-, infrastruktuuri- ja ympäristöpalvelujen kehittäminen sekä (1.2) omaehtoisen kylätoiminnan ja maaseutukulttuurin kehittäminen. Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisen painopisteitä puolestaan ovat (2.1) luonnonvara-alan kehittäminen sekä (2.2) teollisuuden ja matkailun kehittäminen. Tiivistelmäkuvion oikeassa reunassa kehittämisen painopistesuunnat kiteytetään kehittämisen keihäänkärjiksi. Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyn keihäänkärjet (1.1.1–1.1.7 ja 1.2.1–1.2.7) ovat laajoja hankekokonaisuuksia, kun taas taloudellisen kilpailukyvyn keihäänkärjet (2.1.1–2.1.10 ja 2.2.1–2.2.6) muodostuvat kärkitoimialojen keskeisistä kehittämistarpeista. Edellä esitetyn lisäksi tiivistelmäkaavioon ovat kirjattuina painopisteittäin keskeisimmät strategiaa toteuttavat alueelliset toimijatahot sekä yleiset eli läpäisyperiaatteella huomioon otettavat kehittämisen kohteet. Erityisenä yleisenä tavoitteena on, että kunkin keihäänkärjen tukena on toimiva innovaatiojärjestelmä ja -ympäristö (ks. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010, s. 10).

Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013

Kilpailukyky johtotähdenä

1 Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittäminen

Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisessä painopiste 1.1 eli sosiaali-, terveys-, opetus-, kulttuuri-, infrastruktuuri- ja ympäristöpalvelujen kehittäminen edustaa perinteisten peruspalvelujen innovatiivista kehittämistä ja painopiste 1.2 eli omaehtoisen kylätoiminnan ja maaseutukulttuurin kehittäminen paikallisten ja alueellisten erityispiirteiden ja -osaamisen jalostamista uusiksi, innovatiivisiksi toimintatavoiksi ja tuotteiksi. Käytännössä painopisteiden 1.1 ja 1.2 kehittämistoimet liittyvät monessa tapauksessa läheisesti toisiinsa.

Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisen keskiössä on maaseudulla asumisen edistäminen (luku 1.1.1). Se nivoo yhteen muita sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisen keihäänkärkiä (ks. s. 9). Maaseutu ei voi olla kilpailukykyinen, jos se ei ole asuinympäristönä ja yritysten toimintaympäristönä houkutteleva.

Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisestä vastaavat alueen toimijat, joista keskeisimpiä ovat (1) eri toimialojen yritykset, (2) maa- ja vesialueiden omistajat, (3) kyläyhdistykset, paikalliset toimintaryhmät ja muut eri aloilla toimivat yhdistykset, (4) yleiset ja toimialakohtaiset elinkeinojen kehittämisorganisaatiot, (5) koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, (6) kunnat ja kuntayhtymät, (7) seurakunnat, (8) seutukunnat, (9) maakuntien liitot, (10) TE-keskukset ja työvoimatoimistot, (11) alueelliset ympäristökeskukset, (12) lääninhallitukset, (13) maanmittauslaitos ja (14) tiehallinto.

Sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisessä läpäisyperiaatteella eri hankkeissa huomioon otettavia yleisiä kehittämiskohteita ovat (1) innovaatiojärjestelmän ja -ympäristön kehittäminen, (2) suunnitelmallisen kylätoiminnan vakiinnuttaminen, (3) yrittäjyyden ja yhteisöyrittäjyyden edistäminen, (4) sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen, (5) seutukunnallisen, maakunnallisen ja ylimaakunnallisen yhteistyön vahvistaminen, (6) koulutuksen ja tutkimuksen hyödyntäminen, (7) tietotekniikan ja tietojärjestelmien hyödyntäminen sekä (8) infrastruktuurin ja ympäristönsuojelun kehittäminen.

1.1 Sosiaali-, terveys-, opetus-, kulttuuri-, infrastruktuuri- ja ympäristöpalvelujen kehittäminen

Maaseudulla asumisen edistäminen (keihäänkärki 1.1.1) yhdistää siis kaikkia sosiaalisen ja kulttuurisen kilpailukyvyyn kehittämisen keihäänkärkiä. Asumista voidaan edistää sekä nykyisten asukkaiden elinoloja ja palveluja parantamalla että uusia asukkaita houkuttelemalla. Keihäänkärki (1.1.2) väestön henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen pitää sisällään sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kehittämistä ja keihäänkärki (1.1.3) koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen opetuspalvelujen kehittämistä. Keihäänkärjet (1.1.4) tietoliikenneyhteyksien kehittäminen, (1.1.5) alemman tieverkon parantaminen, (1.1.6) vesihuollon kehittäminen ja (1.1.7) maiseman- ja ympäristönhoito puolestaan infrastruktuuri- ja ympäristöpalvelujen kehittämiseen.

1.1.1 Maaseudulla asumisen edistäminen

Keskipohjalaisen maaseudun tavoitteena on olla kaikenikäisten kansalaisten viihtyisiä ja turvallinen asuinpaikka. Erityisiä tavoitteita ovat lapsiperheiden, nuorten, naisten ja ikäihmisten elämänlaadun parantaminen sekä alueen vetovoimaisuuden kasvattaminen. Vetovoimaisuuden kasvattamisella pyritään houkuttelemaan alueelle paluumuuttajia ja muita uusia asukkaita. Määrällisenä tavoitteena on maaseudun väestömäärän vähenemisen pysäyttäminen (ks. liite 3). Kaikki tässä strategiassa esitetyt kehittämisen keihäänkärjet palvelevat maaseudun nykyisiä asukkaita. Tässä luvussa keskitytään alueen vetovoimaisuuden kasvattamiseen erityisesti uusien asukkaiden näkökulmasta.

Asumista edistetään mm. kehittämällä asuinympäristöjen laatua, tarkoituksenmukaista asumisen ja työpaikkojen verkostoa, ympäristöystävällisiä liikennejärjestelmiä sekä virkistys- ja harrastusmahdollisuuksia. Erilaisia asuntoja ja tontteja on saatava riittävästi tarjolle. Tilusjärjestelyjen avulla kylien maankäyttöä voidaan kehittää kokonaisvaltaisesti siten, että erilaiset maankäytön tarpeet sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen. Asumisen mahdollisuuksista on tiedotettava riittävästi internetin ja muiden kanavien kautta. Aluetta on pystyttävä markkinoimaan sillä periaatteella, että mahdolliselle uudelle asukkaalle osoitetaan häntä eniten kiinnostava ”kylän paras paikka”.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Asuntojen riittävän tarjonnan varmistaminen
- Riittävä ykkös- ja kakkosasumiseen sekä elinkeinotoimintaan tarkoitettujen tonttien kaavoitus
- Kylien maankäytön kehittäminen tilusjärjestelyjen avulla
- Maanomistajien innostaminen maankäytön kehittämiseen
- Ympäristönsuojelullisten ja elinkeinollisten tarpeiden yhteen sovittaminen
- Tiedottaminen ja markkinointi
- Muiden keihäänkärkien kohdalla mainitut kehittämistoimenpiteet

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut
- Toimintalinja 5: Infrastruktuuri ja ympäristö

1.1.2 Väestön henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen

Asukkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi on tärkeä osa maaseudun kilpailukykyisyyttä ja menestystä. Vapaa kansalaistoiminta ja osallistuminen sekä monipuoliset ja nykyaikaiset hyvinvointipalvelut tarjoavat erilaisissa elämäntilanteissa eläville kansalaisille mahdollisuuksia hyvään elämään. Tärkeitä kehittämisen kohteita ovat nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy, työikäisen väestön työssäjaksamisen tukeminen sekä ikääntyvien kuntoisuuden ja omaehtoisen toimeentulon tukeminen. Maaseudun väestöä kannustetaan omaehtoiseen hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä terveellisiin ja liikunnallisiin elämäntapoihin. Kylätapahtumien ja -juhlien järjestämistä tuetaan. Lapsia ja nuoria innostetaan kulttuurin harrastamiseen ja tekemiseen. Talonpoikaiskulttuuri muodostaa tärkeän osan keskipojalaista

identiteettiä, ja sitä vaalitaan muun muassa dokumentoimalla historiaan jääviä työtapoja ja säilyttämällä talonpoikaisesineistöä.

Hyvinvointipalvelujen kentässä keskeisiä kehittämisen kohteita ovat sosiaali- ja terveystalvet sekä kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Tavoitteena ovat helposti saavutettavissa olevat, laadukkaat ja kilpailukykyiset peruspalvelut. Mahdollisimman suuri osa maaseudun peruspalveluista tulisi tuottaa lähipalveluina. Peruspalvelujen turvaamisessa tärkeitä kehittämiskohteita ovat kuntien välisen, seutukunnallisen, maakunnallisen ja ylimaakunnallisen yhteistyön vahvistaminen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan hyödyntäminen hyvinvointipalveluja kehitettäessä sekä yrittäjyyden ja yhteisöyrittäjyyden edistäminen.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Yhteistyön vahvistaminen
- Kansalaistoiminnan ja osallisuuden edistäminen
- Sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy
- Työssäjaksamisen tukeminen
- Työvoiman osaamisen varmentaminen
- Naistyöpaikkojen lisääminen
- Lasten ja nuorten palveluiden monipuolistaminen ja kulttuuriharrastusten edistäminen
- Ikäihmisten palveluiden monipuolistaminen ja kulttuuriharrastusten edistäminen
- Virkistäytymis-, harrastamis-, liikunta- ja kokoontumispaikkojen ja -tilojen rakentaminen ja kunnostaminen
- Kylätapahtumien ja -juhlien tukeminen
- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä tietotekniikan ja tietojärjestelmien hyödyntämisen palveluiden kehittämisessä
- Yrittäjyyden ja yhteisöyrittäjyyden sekä näihin liittyvän taloudellisen neuvonnan edistäminen
- Palvelujen sopimus pohjaisten vaihtoehtoisten järjestämistapojen edistäminen
- Talonpoikaiskulttuurin dokumentointi
- Talonpoikaisesineistön säilyttäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut
- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

1.1.3 Koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen

Kilpailukykyä on vaikea ajatella ilman osaamista ja koulutusta. Keski-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman (2005: 23) visiossa asetetaan tavoitteeksi se, että vuonna 2010 maakunnassa arvostetaan koulutusta, elinikäistä oppimista, ammatillista kasvua sekä työelämän ja yritysten uudistumiskykyä. Alueen tarvitsemaa osaamista ja asiantuntijuutta pyritään varmistamaan yhteisen koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointijärjestelmän avulla. Koulutuksen työelämävastaavuus on alueellinen kilpailutekijä. Alueen koulutusjärjestelmää tulee kehittää siten, että se motivoi nykyistä suuremman osuuden pienenevistä ikäluokista työllistymään Keski-Pohjanmaalle.

Liitteiden 4.1–4.8 ja 5.1–5.19 työllisyystietojen perusteella voidaan todeta, että valtaosa keskipohjalaisen maaseudun väestöstä saa toimeentulonsa laajenevista palveluelinkeinoista. Jalostuselinkeinojen työllistävyys puolestaan kasvaa suhteellisen hitaasti, kun taas alkutuotantoelinkeinojen työllistävyys on pienenevässä. Keskipohjalaisnuoret arvostavat palveluelinkeinoja enemmän kuin jalostus- ja alkutuotantoelinkeinoja (ks. Niemi ym. 2005), joten palveluelinkeinojen koulutustarpeisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jalostus- ja alkutuotantoelinkeinojen koulutusta kehitettäessä on panostettava voimakkaasti näiden alojen imagotyöhön, jotta työvoiman ikääntymisen mukanaan tuomat työvoimatarpeet saadaan tyydytettyä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Ennakointihankkeet
- Ammattilukiotoiminnan laajentaminen
- Opinto-ohjauksen tehostaminen
- Koulutusorganisaatioiden työelämäyhteyksien vahvistaminen
- Koulutusorganisaatioiden kansainvälistymisen edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen
- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa

1.1.4 Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen

Tietoliikenneyhteydet tarjoavat rajattomasti mahdollisuuksia mm. palvelutuotantoon, yritystoimintaan, markkinointiin, tiedonvälitykseen, opiskeluun, palvelujen käyttöön, etätööhön sekä paikalliseen, alueelliseen ja kansainväliseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on, että kaikki Keski-Pohjanmaan kotitaloudet saadaan riittävän tehokkaiden laajakaistayhteyksien ja verkkopalveluiden piiriin.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Nopeiden tietoliikenneyhteyksien rakentaminen
- Verkkopalvelujen kehittäminen ja saatavuuden parantaminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 5: Infrastrukturi ja ympäristö
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut

1.1.5 Alemman tieverkon parantaminen

Tieverkko muodostaa maaseudulla tavara- ja henkilöliikenteen perustan. Kilpailukykyisellä maaseudulla on elinkeinotoimintaa ja asumista palveleva, hyväkuntoinen tieverkosto. Maaseudulla erityisesti alempiasteisen tieverkon toimivuus on elintärkeä asia. Liikenneturvallisuuden ja viihtyisyyden lisäämiseksi myös kevyen liikenteen väylien rakentaminen ja kasvillisuuden raivaukset tienvarsilta ovat tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Teiden peruskunnostushankkeet
- Kevyen liikenteen väylien rakentaminen
- Kasvillisuuden raivaus tienvarsilta

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 5: Infrastruktuuri ja ympäristö

1.1.6 Vesihuollon kehittäminen

Hyvin toimiva vesihuolto on keskeinen alueellinen kilpailutekijä. Keski-Pohjanmaalla yhdyskuntien veden hankinta perustuu pohjaveden käyttöön. Tavoitteena on pohjavesihuollon ja kiviaineshuollon nykyistä parempi yhteen sovittaminen. Viemäröinnin osalta ensisijaisena tavoitteena on yhteisviemäröinnin edistäminen ja toissijaisena tavoitteena kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn kehittäminen. Viemäröintiä pyritään keskittämään siirtoviemäröintihankkeilla. Toimivaa vesihuoltoa edistävät myös vesistöjen luonnontaloudelliset kunnostustoimenpiteet sekä haja-asutuksen, karjatalouden, turkistarhojen ja turvetuotannon suorien päästöjen vähentämistoimenpiteet.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Pohjavesihuollon ja kiviaineshuollon yhteen sovittaminen
- Yhteisviemäröinnin edistäminen
- Vesistöjen kunnostushankkeet
- Suorien päästöjen vähentämistoimenpiteet
- Vesihuollon alueellisten suunnitelmien laadinta ja päivitys

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 5: Infrastruktuuri ja ympäristö

1.1.7 Maiseman- ja ympäristöhoito

Maaseutustrategian keskeisiä tavoitteita ovat asuin-, tuotanto- ja luontoympäristöjen hyvä tila sekä vesistöjen ja luonnon monipuolisen käyttöarvon lisääminen. Maaseudun vetovoimaisuuden kannalta erityisen tärkeitä on kulttuurisesti, sosiaalisesti ja virkistyskäytön kannalta merkittävien rakennettujen ja luontokohteiden maisemanhoito. Kyläraittien kunnostukset, puiden istutukset, vanhojen rakennusten kunnostukset ja muut maisemanhoitotoimenpiteet on järkevintä viedä eteenpäin kokonaisuuksina. Maaseutustrategia pyrkii omalta osaltaan erityisinä arvoina vaalimaan maaseutualueiden omaleimaisuutta ja historiallisesti arvokkaiden rakennettujen ympäristöjen ja merkittävien luontoarvojen säilymistä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Maiseman kunnostukset
- Vanhojen kyläkoulujen, nuorisoseurantalojen, pappiloiden, meijereiden ym. arvokkaiden rakennusten ja ympäristöjen kunnostaminen
- Avonaisten peltomaisemien turvaaminen

- Tienvarsien ym. maisema-alueiden pusikoitumisen ehkäisy
- Alueellisten maiseman- ja ympäristönhoitosuunnitelmien laadinta ja päivitys

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 5: Infrastruktuuri ja ympäristö

1.2 Omaehtoisen kylätoiminnan ja maaseutukulttuurin kehittäminen

Omaehtoisen kylätoiminnan ja maaseutukulttuurin kehittämisen (painopiste 1.2, ks. s. 9) keihäänkärjet (1.2.1) palvelualojen yrittäjyyden edistäminen, (1.2.2) seutukunnallisten kyläpalvelukeskusten kehittäminen ja (1.2.3) kylätoiminnan kansainvälistäminen edustavat omaehtoisen kylätoiminnan keskeisiä hankekokonaisuuksia, kun taas keihäänkärjet (1.2.4) kulttuurin kehittämiskeskusten perustaminen, (1.2.5) kulttuurituotannon koulutuksen kehittäminen, (1.2.6) yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen kansainvälistäminen ja (1.2.7) tutkimusosaamisen alueellinen hyödyntäminen puolestaan edustavat omaehtoisen maaseutukulttuurin kehittämistä.

1.2.1 Palvelualojen yrittäjyyden edistäminen

Kylien paikallinen kehittäminen on kokonaisvaltaista asumisen ja yritysten toimintaympäristön, infrastruktuurin, palvelujen, vetovoimatekijöiden sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden parantamista. Hyvinvointiyhteiskunnan palvelutason säilyttäminen maaseudulla edellyttää paitsi julkisen sektorin toimintojen myös yrittäjyyden ja sen erilaisen uusien muotojen kehittämistä.

Maaseudun elanto muodostuu monista pienistä puroista, joten maaseutua tulee kehittää mahdollisimman laajapohjaisesti. Ohjelmakaudella 2007–2013 on entistä helpompaa tukea maaseudun kehittämisvaroista alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä – myös sellaisia, joilla ei ole maatilakytettä. Tukea voidaan myöntää mille toimialalle tahansa. Monipuolinen pienyritystoiminnan tukeminen muodostaa laajenevan hankekokonaisuuden ohjelmakaudella 2007–2013. Pienyritystoiminnan osalta Keski-Pohjanmaalla painotetaan erityisesti palvelualojen yrittäjyyden edistämistä. Yrittäjyyttä pyritään edistämään sekä yrityspalvelujen, yhteiskunnallisten ja yhteisöllisten palvelujen että henkilökohtaisten palvelujen aloilla.

Tavoitteena maaseudun palvelualojen kehittämisessä on yhtäältä julkisen, yksityisen ja ns. kolmannen sektorin ja toisaalta maaseudun ja kaupungin välisen yhteistyön tiivistäminen. Näitä asioita viedään eteenpäin esim. tehostamalla yrittäjyyskasvatusta, kehittämällä koulutusorganisaatioiden, yritysten ja ympäröivän muun yhteiskunnan yhteistyömuotoja sekä innostamalla yrittäjiä paikalliseen kehittämistyöhön. Yhteistyö on kauppahuonemaista toimintaa, jota toteutetaan palveluala- tai palvelutyypikohtaisten hankkeiden kautta. Hankkeilla on kokoonjuoksijat, jotka etsivät tuotteille ensiksi markkinat ja sitten tekijät.

Tavanomaisen yrittäjyyden kehittämisen lisäksi maaseudun kylissä pyritään etsimään ns. yhteisötaloudellisia ratkaisuja erityisesti maaseudun hyvinvointipalvelujen turvaamiseksi.

Yhteisötaloutta on aina ollut maaseudulla. Se on ilmentynyt monin eri tavoin, kuten naapuriapuna, talkoina, yhteisinä koneina ja myöhemmin järjestäytyneenä mm. erilaisiin yhdistyksiin ja osuuskuntiin. Yhteisötaloudessa ei siis ole kysymys uudesta asiasta, vaan vanhan asian jalostamisesta nykyoloihin sopivaksi. Yhteisötalous on demokraattisesti johdettua, voittoa tavoittelematonta yhdistys- ja yritystoimintaa.

Yhteisötalouden osalta tavoitteena on, että yhteisöyrittäjyyden merkitys kylien kehittämisessä, palvelujen turvaamisessa, työllistämässä, elinkeinojen kehittämisessä sekä viihtyisyyden ja yhteisöllisyyden edistämässä tunnustetaan ja tunnetaan. Sisällöllisesti tavoitellaan yhteisöyrittäjyyden laadullista kehittymistä ja monipuolistumista nykyiseen verrattuna.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Aloittavien ja laajentavien yritysten tukeminen
- Yritysten johtamisen kehittäminen
- Yritysten taloudellisen neuvonnan kehittäminen
- Yrityspalveluiden edistäminen
- Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen, erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitopalvelujen sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen edistäminen
- Etäpalveluiden, monipalvelupisteiden ja liikkuvien palveluiden kehittäminen
- Palveluala- ja -tyyppikohtaisten innovaatioverkostojen kehittäminen
- Yhteisötaloutta koskevan tiedon ja osaamisen lisääminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut
- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

1.2.2 Seutukunnallisten kyläpalvelukeskusten kehittäminen

Suunnitelmallisen, kokonaisvaltaisen maaseudun kehittämistoiminnan vakiinnuttaminen edellyttää toiminnan organisatorisen perustan vahvistamista. Tavoitteena on kahden seutukunnallisen kyläpalvelukeskuksen perustaminen. Molempiin kyläpalvelukeskuksiin pallokataan kyläasiamies, joka yhdessä muun projektihenkilöstön kanssa tukee yrityksiä ja yhdistyksiä palvelutuotannon kehittämisessä ja hanketyössä. Kyläpalvelukeskukset toteutetaan joko maaseutuohjelman kylien kehittämisen hankkeina tai paikallisten toimijoiden osaamisen lisäämisen hankkeina. Lisäksi toteutetaan maakunnallinen kylätoiminnan koordinoitihanke, jonka tarkoituksena on edistää maaseudun kehittäjien yhteistyösuhteita niin maakunnan sisällä kuin myös suhteessa muihin kansallisiin ja kansainvälisiin toimijoihin.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Seutukunnallisten kyläpalvelukeskusten perustaminen
- Kylätoiminnan maakunnallinen koordinointi
- Alueen sisäisen ja alueiden välisen yhteistyön edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

1.2.3 Kylätoiminnan kansainvälistäminen

Kansainvälistyminen on luonnollinen osa keskipohjalaisen kylätoiminnan kehitystä. Tavoitteena on kansainvälisen vuorovaikutuksen laajentaminen nykyisestä. Kansainvälistyminen tuo maaseudulle uusia virtauksia ja opettaa toimijoita kehittämään omaa aluettaan uusista näkökulmista. Samalla keskipohjalaista maaseutuosaamista voidaan kehittää vientituotteena. Keskipohjalaisen maaseudun markkinavaltteja ovat esimerkiksi elinkeinoihin liittyvä osaaminen, kulttuuri, puhdas luonto, erämaat, kehittyneet tietoliikenneyhteydet sekä maaseudun kehittämisosaaminen sinänsä. Kansainvälisyys antaa myös imagohyötyjä maaseudun kehittämistoimintaan. Kansainvälinen toiminta houkuttelee mm. nuoria mukaan maaseudun kehittämiseen.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Tieto-taidon vaihtohankkeet
- Konkreettisten kehittämishankkeiden toteuttaminen
- Vierailut ja opintomatkat
- Kansainvälistymisvalmiuksien kehittäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

1.2.4 Kulttuurin kehittämiskeskuksen perustaminen

Kunnallisen kulttuuritoiminnan supistukset 1990-luvulla vähensivät kulttuurisihteerin virkoja, ja useissa kunnissa niitä hoidetaan nykyisin ns. yhdistelmävirkoina. Vähäiset henkilöresurssit rajoittavat kulttuuritoiminnan paikallista ja alueellista koordinointia eikä pelkän hankerahoituksen turvin voida edistää pitkäjänteisesti kulttuurin kehittämistyötä. Lisäksi yhteisen verkoston puute vaikeuttaa mm. tiedottamista ja laajempien hankkeiden suunnittelua. Keski-Pohjanmaalla ei ole myöskään maakunnallista kulttuurifoorumia, joka aktiivisesti kehittäisi keskipohjalaisen kulttuurin toimintaympäristöjä ja tekisi kulttuuria alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti nykyistä näkyvämmäksi. (Ilmonen ym. 2006: 19.)

Tavoitteena on kehittää jostakin Keski-Pohjanmaalla toimivasta kulttuurialan organisaatiosta tai muusta kehittäjäorganisaatiosta kulttuurin toimintaympäristöjä ja aloja yhdistävä kehittämiskeskus, joka kokoaa maakunnan eri kulttuurialojen toimijat yhteiseen verkostoon, edistää kulttuurin näkyvyyttä tiedotuksen ja markkinoinnin avulla, tukee kulttuurin hankkeistamista sekä luo yhteyksiä kansallisesti ja kansainvälisesti. (Ilmonen ym. 2006: 19.)

Maakunnallisen kehittämiskeskuksen toimintaan kytketään myös Kaustisella käynnistymässä oleva suomalaisen kansankulttuurin keskus, jonka tavoitteena on edistää kansankulttuurin alojen (kansanmusiikki ja -tanssi, visuaalinen nykykansantaide, käsityö, kansanparannusperinne) toimintaedellytyksiä kansallisesti ja kansainvälisesti. (Ilmonen ym. 2006: 19.)

Kehittämistoimenpiteitä:

- Maakunnallisen kulttuurin kehittämiskeskuksen perustaminen
- Suomalaisen kansankulttuurin keskuksen perustaminen
- Talonpoikauskulttuurin vaikuttajaverkoston kehittäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut

1.2.5 Kulttuurituotannon koulutuksen kehittäminen

Koulutusorganisaatioilla on keskeinen rooli kulttuurin innovaatioiden edistämisessä. Kulttuurialojen koulutusta järjestetään Keski-Pohjanmaalla yleissivistävänä ja alan harrastusta tukevana sekä ammattiin tähtäävänä toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksena. Luovan talouden trendit avaavat uusia mahdollisuuksia kulttuurialojen kehittämiseksi, mutta menestyksen saavuttamiseksi on omaksuttava uusia toimintamalleja. Sisältöosaamiseen tähtäävän koulutuksen rinnalle maakuntaan kehitetään kulttuuriteollista näkökulmaa sisältävää koulutusta. Koulutuksen avulla tuotetaan uusia toimintatapoja, joissa sovelletaan mm. liike-elämän tuotteistamis- ja markkinointimalleja. Tavoitteena on kehittää kulttuurialan koulutusta oppilaitoskohtaisesti, yhteistyömahdollisuuksia hyödyntäen. Osaamistason turvaamiseksi oppilaitokset kehittävät toimintaansa yhteistyössä alueen muiden ammattilais-, vapaaehtois- ja järjestötoimijoiden kanssa. (Ilmonen ym. 2006: 19–20.)

Kehittämistoimenpiteitä:

- Liiketoimintaosaamiseen liittyvän koulutuksen kehittäminen oppilaitoskohtaisesti
- Kulttuuriteollisuuden maisteriohjelman synnyttäminen
- Media-alan yrittäjyyskasvatuksen edistäminen
- Yhteistyöverkostojen kehittäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut

1.2.6 Yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen kansainvälistäminen

Chydenius-instituuttiin – Kokkolan yliopistokeskukseen on kehittymässä Suomen oloissa vahva yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen osaamiskeskittymä. Viime vuosikymmenen lopulta lähtien kolme ”maakunnan kasvattamaa” yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen harjoittajaa on väitellyt tohtoriksi ja 2–3 seuraavan vuoden aikana on odotettavissa vähintään 2–3 uutta tohtorin tutkintoa maaseutututkimuksen alalta. Vuonna 2003 Chydenius-instituuttiin perustettiin maaseutututkimuksen, erityisesti kulttuurintutkimuksen professuuri. Suomen rajat alkavat käydä ahtaiksi keskipohjalaiselle yhteiskuntatieteelliselle maaseutututkimukselle ja jatkossa suuntana onkin kansainvälistymisen syventäminen. Tutkimustoiminnan kehittäminen tullaan rahoittamaan pääasiassa maakunnan ulkopuolelta, kuten Suomen Akatemiasta sekä muista valtakunnallisista ja kansainvälisistä rahoituslähteistä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Kansainväliset tutkimushankkeet
- Kansainväliset referee-artikkelit
- Kansainvälisiin konferensseihin osallistuminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut
- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen
- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

1.2.7 Tutkimusosaamisen alueellinen hyödyntäminen

Keski-Pohjanmaalla maaseudun laajan määritelmän mukaista maaseutututkimusta harjoittavia alueellisia yksiköitä ovat Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus, Geologian tutkimuskeskuksen (GTK:n) Länsi-Suomen yksikkö, Kansanlääkintäkeskus, Kansanmusiikki-instituutti, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu ja Centria, Keski-Pohjanmaan Teknologikeskus KETEK, Kokkolanseudun elintarvike- ja ympäristölaboratorio, Länsi-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskusten Kokkolan toimipaikka, Metsäntutkimuslaitoksen Kannuksen toimintayksikkö sekä MTT:n (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen) Kannuksen yksikkö. Lisäksi tutkimusta ja tuotekehitystä tekevät eri alojen yritykset.

Keskipojalainen tutkimusosaaminen on sekä ihmistieteellistä, luonnontieteellistä että teknis-tieteellistä. Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013 tavoittelee paitsi yleistä tutkimusosaamisen hyväksi käytön lisäämistä maaseudun kehittämisessä myös ihmistieteellisten, luonnontieteellisten ja teknis-tieteellisten lähestymistapojen vuoropuhelun edistämistä. Maaseudun kehittämisen tueksi tarvitaan aidosti poikkitieteellinen innovaatiojärjestelmä ja -ympäristö, jossa eri tieteenalat käyvät vuoropuhelua yhteisellä kielellä. Yhteinen kieli ei ole itsestään selvyys, vaan se on erikseen luotava hanketoiminnan avulla. Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013 luo omalta osaltaan kokonaiskuvaa maaseutututkimuksen toimintakentästä ja haasteista.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Alueellisen maaseutututkimusosaamisen hyödyntäminen aluekehityksen seurannassa ja ennakoinnissa
- Tutkimusosioiden liittäminen kehittämishankekokonaisuuksiin
- Sekä kvantitatiivisten että kvalitatiivisten menetelmien hyödyntäminen maaseudun kehittämistä palvelevissa tutkimuksissa
- Keski-Pohjanmaalla maaseutututkimusta harjoittavien yksiköiden yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen
- Moni- ja poikkitieteellisten, maaseudun kehittämistä palvelevien tutkimushankkeiden synnyttäminen
- Alueellista maaseutututkimusta koordinoivan asiantuntijaverkoston organisointi

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen
- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa
- Toimintalinja 4: Hyvinvointipalvelut
- Toimintalinja 5: Infrastruktuuuri ja ympäristö

2 Taloudellisen kilpailukyvyn kehittäminen

Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisessä painopiste 2.1 eli luonnonvara-alan kehittäminen edustaa perinteisten maaseutuelinkeinojen kehittämistä ja painopiste 2.2 eli teollisuuden ja matkailun kehittäminen laajenevien liiketoimintamahdollisuuksien etsimistä teollisuudesta ja palvelualoilta (ks. s. 9). Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisessä pyritään menestyvän yritystoiminnan edistämiseen ja synnyttämiseen. Kilpailukyvyn avaintekijöitä ovat erikoistuminen sekä innovaatiojärjestelmien ja -ympäristöjen hyödyntäminen. Palvelualoista taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisen yhteydessä käsitellään tällä erää ainoastaan matkailuteollisuuden kehittämistä. Jatkossa toivotaan, että esimerkiksi sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yritystoiminta tulisi nykyistä vahvemmin rikastuttamaan keskipohjalaisen maaseudun taloudellista perustaa.

Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisen kärkitoimialaksi on valittu bioenergian tuotanto (luku 2.1.1). Vaikka bioenergian tuotannon asema keskipohjalaisen maaseudun taloudessa on tällä hetkellä suhteellisen vaatimaton, se nähdään suureksi tulevaisuuden mahdollisuudeksi. Bioenergian tuotanto on kärkitoimialaksi käyttökelpoinen paitsi sen vuoksi, että se yhdistää useita eri alkutuotannon ja jalostuksen toimialoja yhteisten intressien piiriin myös siksi, että sen imago on myönteinen.

Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisestä vastaavat alueen toimijat, joista keskeisimpiä ovat (1) eri toimialojen yritykset, (2) maa- ja vesialueiden omistajat, (3) kyläyhdistykset, paikalliset toimintaryhmät ja muut eri aloilla toimivat yhdistykset, (4) yleiset ja toimialakohtaiset elinkeinojen kehittämisorganisaatiot, (5) koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, (6) kunnat ja kuntayhtymät, (7) seurakunnat, (8) seutukunnat, (9) maakuntien liitot, (10) TE-keskukset ja työvoimatoimistot, (11) alueelliset ympäristökeskukset, (12) lääninhallitukset, (13) maanmittauslaitos ja (14) tiehallinto.

Taloudellisen kilpailukyvyn kehittämisessä läpäisyperiaatteella eri hankkeissa huomioon otettavia yleisiä kehittämiskohteita ovat (1) innovaatiojärjestelmän ja -ympäristön kehittäminen, (2) yritystoiminnan johtamisen kehittäminen, (3) koulutuksen ja tutkimuksen hyödyntäminen, (4) tietotekniikan ja tietojärjestelmien hyödyntäminen, (5) kemian osaamisen hyödyntäminen, (6) infrastruktuurin ja ympäristönsuojelun kehittäminen sekä (7) sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.

2.1 Luonnonvara-alan kehittäminen

Luonnonvara-alan kehittämiskeskus Luovan vakiinnuttaminen

Vuosien 2004 ja 2005 vaihteessa ryhdyttiin selvittämään mahdollisuutta perustaa Keski-Pohjanmaalle luonnonvara-alan innovaatiojärjestelmää koordinoiva yksikkö. Luonnonvara-alan kehittämiskeskus Luovan taustalla ovat Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Kannuksen, Kaustisen ja Perhon yksiköt, Metsäntutkimuslaitoksen Kannuksen toimintayksikkö, MTT:n (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen) Kannuksen yksikkö, ProAgria Keski-Pohjanmaa, MTK Keski-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaan Metsänomistajien Liitto, Pohjois-Suomen Turkiseläinten Kasvattajat ja muut luonnonvara-alan yhdistykset sekä yritykset. Organisatorisesti Luova on osa Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston aikuiskoulutus- ja hanketoimintayksikköä. Tavoitteena on Luovan toiminnan vakiinnuttaminen vuoteen 2010 mennessä.

Luova hyödyntää asiantuntijaverkostonsa henkistä pääomaa sekä paikallisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä suhteita pääsektoriensa – maatalouden, turkistalouden, metsätalouden, bioenergian tuotannon ja maaseutuyrittäjyyden – kehittämiseen. Luova koordinoi ja hallinnoi luonnonvara-alan hanketoimintaa Keski-Pohjanmaalla. Luovan jokaisella pääsektorilla toimii alueen osajista muodostuva teemaryhmä, joka kartoittaa ja suunnittelee ko. alan yrityslähtöisiä tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeita. Teemaryhmät seuraavat maaseutustrategian toteutumista omilla saroillaan ja osallistuvat strategian toteuttamiseen. Teemaryhmien tehtävänä on myös uusien kehittämiskokonaisuuksien suunnittelu tulevia ohjelmakausia varten.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Luonnonvara-alan kehittämiskeskus Luovan vakiinnuttaminen
- Luonnonvara-alan yhteistyön tehostaminen
- Luonnonvara-alan kansainvälistymisen edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa

2.1.1 Bioenergian tuotanto

Kotimaisilla biopolttoaineilla voidaan vähentää riippuvuutta tuontienergiasta ja erityisesti uusiutumattomista raaka-aineista. Biopolttoaineita voidaan polttaa sellaisenaan, mutta niistä voidaan tehdä myös helppokäyttöisiä polttoainelasteita. Kotimaisia biopolttoaineita tai niiden raaka-aineita ovat esim. metsähake, ruokohelpi, olki, puunjalostusteollisuuden sivutuotteet, puuperäiset polttojalosteet (pelletit ja briketit), öljykasvit, jäterasvat, lanta ja muu yhdyskuntajäte sekä eläinten ruhot. Biopolttoaineista voidaan tuottaa paitsi lämpöä myös sähköä sekä kulkuneuvojen ja työkonoiden poltto- ja voiteluaineita. Bioenergian tuotanto on suuri tulevaisuuden mahdollisuus keskipohjalaiselle maaseudulle.

Tavoitteena on, että bioenergian tuotanto lisääntyy Keski-Pohjanmaalla merkittävästi tarjoten näin työtä monille maaseudulla toimiville eri toimialojen yrittäjille. Tavoitteena on, että vuonna 2013 jokaisessa keskipohjalaiskunnassa on vähintään yksi biokaasulaitos. Uusiutuvan energian käyttöä edistetään määrätietoisesti. Vuoteen 2013 mennessä bioenergian käytön odotetaan kasvavan kaksinkertaiseksi vuoteen 2005 verrattuna. Ympäristöystävällisyyden lisääminen on keskeinen tavoite keskipohjalaisessa energiantuotannossa. Ympäristöpäästöjä vähennetään hyödyntämällä uusimpia teknisiä ratkaisuja ja keräämällä energia- raaka-aineet luonnosta mahdollisimman ympäristöystävällisesti. Bioenergian tuotanto on dynaamisessa kehitysvaiheessa. Keski-Pohjanmaan on yhdessä lähimaakuntien kanssa syytä ryhtyä laatimaan erityistä alan kehittämistä linjaavaa alueellista strategiaa ja toimintaohjelmaa.

Turpeen asema biopolttoaineena on herättänyt keskustelua sen hitaan uusiutuvuuden ja poltossa syntyvien hiilidioksidipäästöjen vuoksi. Keski-Pohjanmaalla on mittavat turvevarat ja turpeen tuotanto on merkittävä työllistäjä. Tavoitteena on säilyttää turvetuotanto nykyisellä tasolla.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Ylimaakunnallisen bioenergian tuotannon kehittämisstrategian laadinta
- Aloittavien ja laajentavien yritysten tukeminen
- Uusiutuvan energian käytön edistäminen
- Neuvonta ja koulutus
- Kansainvälinen yhteistyö

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen
- Toimintalinja 3: Osaava Keski-Pohjanmaa

2.1.2 Maidon tuotanto

Keski-Pohjanmaalla on valtakunnallisesti vahva maidon tuotannon osaamiskeskittymä. Lypsykarjatilojen keskikoko on koko maan keskiarvoa suurempi, ja maidon tuotantomäärä kasvaa alueella, vaikka lypsykarjatilojen määrä vähenee. Vuonna 2005 Keski-Pohjanmaan osuus Suomen maidontuotannosta oli 10 prosenttia. Vuoteen 2013 mennessä osuus nousee 13 prosenttiin. Vuonna 2013 maitotilojen lukumäärä on 60 prosenttia vuoden 2005 määrästä.

Keskipohjalainen maidon tuotanto on intensiivistä: lypsykarjatilat kiinnittävät entistä enemmän huomiota kilpailukykyynsä, kuten kustannusten hallintaan, tehokkuuteen ja tuottavuuteen. Suurimmilla maatiloilla työskentelee päätoimisen viljelijän lisäksi palkattua työvoimaa. Urakointi on yleistynyt ja kokonaisia työvaiheita on siirtynyt urakoitsijoiden tehtäväksi. Tuottajat ovat hyvin koulutettuja. Vuonna 2013 noin 15 prosentilla maitotiloista on lypsyrobotti. Maidon tuotantoa harjoitetaan eläin- ja ympäristöystävällisesti. Lehmien olosuhteisiin, terveyteen, jalostukseen ja elinikäistuotokseen kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Maatilayritysten johtamisen kehittäminen
- Maatilainvestointien tukeminen
- Tilusjärjestelyt
- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen
- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan kehittäminen
- Maanviljelijöiden työssäjaksamisen edistäminen
- Alkionsiirtoihin perustuva eläinaineksen kehittäminen
- Maatalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.3 Naudanlihan tuotanto

Keski-Pohjanmaa on Suomen oloissa vahva naudanlihan tuotantoalue. Vuonna 2005 Keski-Pohjanmaan osuus Suomen naudanlihan tuotannosta oli 10 prosenttia. Vuoteen 2013 mennessä osuus nostetaan 15 prosenttiin. Emolehmätuotannon määrä nousee 10–15 prosenttiin koko maan tuotannosta, mikä merkitsee suuruusluokaltaan tuotannon kaksin–kolminkertaistamista. Keskipohjalainen lihakarjatalous on intensiivistä: tilat kiinnittävät entistä enemmän huomiota kilpailukykyynsä, kuten kustannusten hallintaan, tehokkuuteen ja tuottavuuteen. Suurimmilla maatiloilla työskentelee päätoimisen viljelijän lisäksi palkattua työvoimaa. Urakointi on yleistynyt ja kokonaisia työvaiheita on siirtynyt urakoitsijoiden tehtäväksi. Tuottajat ovat hyvin koulutettuja. Naudanlihan tuotantoa harjoitetaan eläin- ja ympäristöystävällisesti.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Emolehmätuotannon kehittämishanke
- Maatilayritysten johtamisen kehittäminen
- Maatilainvestointien tukeminen
- Tilusjärjestelyt
- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen
- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan kehittäminen
- Maanviljelijöiden työssäjaksamisen edistäminen
- Maatalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.4 Metsätalous

Keski-Pohjanmaan monimuotoiset metsät ovat maakunnan ihmisten taloudellinen voimavara ja henkisen hyvinvoinnin lähde. Metsätalouden kehittämistä on linjattu äskettäin valmistuneessa Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueellisessa metsäohjelmassa vuosille 2006–2010 (2006). Siinä on asetettu tavoitteita puuvarojen hyödyntämisen, metsien hoidon ja perusparannuksen, metsien monikäytön ja luonnonsuojelun sekä metsäyrittäjyden edistämiseksi.

Keski-Pohjanmaan metsätalouden harjoittamiselle luodaan kasvua tukeva toimintaympäristö. Puuvarojen hoidossa pyritään hakkuumahdollisuuksien laadukkaaseen hyödyntämiseen. Tavoitteina ovat, että vuoteen 2013 mennessä energiapuun käyttö kaksinkertaistuu nykyiseen verrattuna ja että kuitupuun hyödyntämistä nousee useita kymmeniä prosentteja. Suometsien hyödyntämistä kehitetään. Toimijakohtaisilla ympäristö- ja laatujärjestelmillä varmistetaan puun käytön sujuvuus. Metsänomistajien neuvontaa ja koulutusta suunnataan erityisesti uusille metsänomistajille, sukupolvenvaihdostilanteessa oleville sekä niille metsänomistajille, joiden metsissä ei viimeisten 15 vuoden aikana ole tehty metsänhoitotoimenpiteitä.

Metsiä hoidetaan ja käytetään taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi. Metsätalouden, riistanhoidon, metsästyksen, marjastuksen, sienestyksen, metsien ulkoilukäytön sekä luonto- ja metsämatkailun yhteen sovittamista kehitetään. Myös metsäluonnon ekologisen monimuotoisuuden turvaaminen ja vesiluonnon suojelu ovat tärkeitä keskipohjalaisen metsätalouden tavoitteita. Metsäyrittäjyden puolella kasvualoja ovat bioenergian tuotanto (luku 2.1.1), puuteollisuus (luku 2.2.2) sekä metsäalan koneurakointi- ym. palvelut. Näiden alojen yritykset ovat merkittäviä työllistäjiä ja muun yrittämisen rinnalla ne pitävät maaseutua elävänä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Puun käytön edistäminen
- Metsänomistajien neuvonta ja koulutus
- Ympäristö- ja laatujärjestelmien käyttöönoton edistäminen
- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Suometsien hyödyntämisen kehittäminen
- Metsien monikäytön edistäminen
- Koneurakointi- ja metsäpalveluyrittäjyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.5 Hevostalous

Hevosalan keskeisiä käytännön toimijoita ovat hevoset, hevosenomistajat, hevosharrastajat, hevosurheilijat, ravi- ja ratsastuskilpailujen järjestäjät, ravipelien pelaajat sekä hevos- ja hevospalveluyrittäjät. Osa hevosalleista sijaitsee maatiloilla, osa muunlaisilla kiinteistöillä. Hevosalan toiminta on huomattavalta osin harrastepohjaista ja sivutoimista. Tavoitteena on, että hevostalouden työllistävyys kaksinkertaistuu nykyisestä vuoteen 2013 mennessä.

Ammattimaisesti toimivat tallit voivat erikoistua esimerkiksi tallipaikkojen vuokraukseen ja hoitopalvelujen tarjoamiseen, ratsastuspalvelujen tuottamiseen tai hevosten kasvatukseen, valmennukseen ja kilpailutoimintaan. Suuri osa hevosharrastajista ja hevosenomistajista asuu kaupungeissa, ja heidän hevosensa ovat hoidossa talli- ja muita hevospalveluja tarjoavissa yrityksissä. Tallipaikkojen lisäksi hevosenomistajat tarvitsevat mm. valmennus- ja koulutuspalveluja, eläinlääkintä- ja kengityspalveluja, varusteita ja tarvikkeita sekä korkealaatuisia rehua hevosilleen.

Keski-Pohjanmaan merkittävimmät raviosaamisen keskittymät ovat Kaustisella ja Ylivieskassa, joissa on valtakunnallisesti tunnetut raviradat. Raviradan yhteydessä toimiva Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Kaustisen raviopisto tarjoaa hevosalan koulutusta yhteistyössä paikallisten ja jopa kansainvälisten ammattivalmentajien kanssa. Tavoitteena on kehittää Kaustisen ja Ylivieskan ravikeskuksia entistä monipuolisemmiksi elämyseskuksiksi.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Hevosyrittäjyyden kehittäminen
- Hevospalveluyrittäjyyden kehittäminen
- Hevosurheilutoiminnan kehittäminen
- Hevosalan koulutuspalvelujen kehittäminen
- Hevosteurastamon perustaminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.1.6 Turkistalous

Turkistalous on merkittävä elinkeino Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaan maakunnan osuus Suomen turkistarhauksen myyntituloista on noin 25 prosenttia (Fiskaali 2005: 39 / Hannu Kärjä). Tavoitteena on, että vuonna 2013 turkistuotannon määrä on yhtä suuri tai vähän suurempi kuin vuonna 2005. Tärkeimmät turkiseläimet tulevaisuudessakin ovat ketu, minkki ja supi. Tarhauksen ympäristöystävällisyyttä kehitetään käsittelemällä tarhojen valumavesiä, siirtämällä tarhoja pois pohjavesialueilta, rakentamalla vesitiiviitä lantialustoja ja ottamalla käyttöön kasvatushalleja. Laatujärjestelmä otetaan käyttöön kaikilla tiloilla. Turkistalouden osaamisen ytimenä Keski-Pohjanmaalla toimii Luonnonvara-alan kehittämiskeskus Luova, jossa turkisalan tutkimuksesta, koulutuksesta ja kehittämisestä vastaavat MTT:n ja Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Kannuksen yksiköt.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Taudeista vapaan minkkikannan tuottaminen
- Tarhojen välisen yhteistyön kehittäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan käynnistäminen ja kehittäminen
- Ympäristönsuojeluinvestointien tukeminen
- Turkistarhojen johtamisen kehittäminen

- Tarhaajien työssäjaksamisen edistäminen
- Turkistalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.7 Perunan viljely

Perunan viljelyn osuus pellon käytöstä on Keski-Pohjanmaalla suurempi kuin Suomessa keskimäärin. Keski-Pohjanmaan sisällä perunan viljelyä on eniten Kalajoella, Himangalla, Lohtajalla ja Kannuksessa. Perunan viljelyala vaihtelee vuosittain melko paljon markkinatilanteen mukaan. Keskeisimpänä tavoitteena on perunan markkinointi- ja vientiosuuskunnan perustaminen.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Perunan markkinointi- ja vientiosuuskunnan perustaminen
- Jatkojalostusmahdollisuuksien kartoittaminen
- Maatilayritysten johtamisen kehittäminen
- Maatilainvestointien tukeminen
- Tilusjärjestelyt
- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen
- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan kehittäminen
- Maanviljelijöiden työssäjaksamisen edistäminen
- Maatalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.8 Sikatalous

Sikatalous on Keski-Pohjanmaalla keskittynyt lähinnä Kalajoelle, Kokkolaan, Perhoon, Toholammille, Kaustiselle ja Halsualle (Fiskaali 2005: 30). Tavoitteena on, että Keski-Pohjanmaan osuus Suomen sikataloudesta säilyy nykyisellä tasolla. Sikatalouden harjoittajat ovat ammattitaitoisia. He kehittävät osaamistaan kouluttautumalla ja osallistumalla messuille ja muille opintomatkoille. Sikatalouden harjoittajat ovat perustaneet yhteisyrityksiä ja yhteydenpitoverkostoja ammattinsa edistämiseksi. Sika-aines on tervettä ja jalostuksellisesti huipputasoisia. Uusinta tuotantoteknologiaa hyödynnetään. Tuotanto on laatujärjestelmien ohjaamaa ketjutettua sopimustuotantoa.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Maatilayritysten johtamisen kehittäminen
- Maatilainvestointien tukeminen
- Tilusjärjestelyt
- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen

- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan kehittäminen
- Maanviljelijöiden työssäjaksamisen edistäminen
- Maatalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.1.9 Kalatalous

Kalastus on Keski-Pohjanmaalla pääosin vapaa-ajan ja virkistyskalastusta. Edellytykset onkimiseen ja pilkkimiseen ovat hyvät. Tavoitteena on, että kalastusta hyödynnetään nykyistä enemmän matkailun kehittämisessä. Kalatalouden kehittäminen edellyttää vesistöjen luonnontaloudellisen tilan parantamista nykytasosta. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että vesien ekologia on saatava kuntoon ja kalojen lajisuhteet kohdalleen. Valuma-alueilta tulevia kuormituksia on pienennettävä tarpeen mukaan. Erityisen tärkeänä pidetään Lestijärven suojelemista: järvi ei enää siedä lisää kuormitusta esim. turvetuotannon suunnalta. Lisäksi tavoitteena on toimivien kalateiden rakentaminen Lestin- ja Perhonjokien patojen kohdalle. Tämän toimenpiteen ansiosta vaelluskalat (taimen ja lohi) voivat nousta tärkeimmille lisääntymis- ja poikasalueille. Myös rapu- ja nahkiaiskannan elvyttämiseen on pyrittävä veden juoksutuskäytäntöjä kehittämällä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Kalatalouden matkailullinen hyödyntäminen
- Vesistöjen luonnontaloudellisen tilan parantaminen
- Kalateiden rakentaminen
- Kalastuksen opettaminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen
- Toimintalinja 5: Infrastrukturi ja ympäristö

2.1.10 Muut maatalouden tuotantosuunnat

Tavoiteltaessa taloudellista kilpailukykyä ei ole mahdollista kehittää samalla intensiteetillä kaikkia taloudellisen toiminnan aloja: tarvitaan priorisointia. Maatalouden kohdalla tämä merkitsee sitä, että joitakin tuotantosuuntia, kuten kana- ja lammastaloutta sekä viljan viljelyä ja erikoiskasvien viljelyä ei mainita erikseen kärkitoimialoina. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kyseisiä tuotantosuuntia ei lainkaan kehitettäisi alueella. Yksittäiset kärkituotantosuuntien ulkopuolella toimivat kilpailukykyiset maatilat voivat toteuttaa samanlaisia yleisiä maatilan kehittämistoimenpiteitä kuin kärkituotantosuuntia edustavat tilat. Mitä tulee luonnonmukaiseen viljelyyn, niin sitä kehitetään Keski-Pohjanmaalla kaikissa tuotantosuunnissa kysynnän mukaisessa laajuudessa.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Maatilayritysten johtamisen kehittäminen
- Maatilainvestointien tukeminen
- Tilusjärjestelyt
- Tilojen välisen yhteistyön kehittäminen
- Uuden teknologian käyttöönoton edistäminen
- Sukupolvenvaihdosten edistäminen
- Lomitustoiminnan kehittäminen
- Maanviljelijöiden työssäjaksamisen edistäminen
- Maatalouteen liittyvän palveluyrittäjyyden edistäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 2: Maaseudun kehittäminen

2.2 Teollisuuden ja matkailun kehittäminen

Liitteissä 5.4–5.19 olevien tilastotietojen ja toimialojen kehitysnäkymien perusteella teollisuuden ja matkailun kärkitoimialat asettuvat keskipohjaisen maaseudun näkökulmasta seuraavaan tärkeysjärjestykseen: (2.2.1) elintarviketeollisuus, (2.2.2) puuteollisuus, (2.2.3) kaivostoiminta, (2.2.4) metallituotteiden valmistus, (2.2.5) veneteollisuus, (2.2.6) matkailuteollisuus (ks. s. 9).

Maakunnan kärkitoimialoista ICT-ala ja kemian teollisuus ovat sen luonteisia, että niiden yritystoiminta keskittyy mieluummin Kokkolaan kuin Keski-Pohjanmaan maaseutualueille. Kuitenkin Kokkolan vahvaa ICT-alan ja kemian osaamista tullaan läpäisyperiaatteella hyödyntämään valittujen maaseudun kärkitoimialojen kehittämisessä. Palvelualoista taloudellisen kilpailukyvyyn kehittämisen yhteydessä käsitellään tällä erää ainoastaan matkailuteollisuuden kehittämistä. Jatkossa toivotaan, että esimerkiksi sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yritystoiminta tulisi nykyistä vahvemmin rikastuttamaan keskipohjalaisen maaseudun taloudellista perustaa.

2.2.1 Elintarviketeollisuus

Vaikka Keski-Pohjanmaan elintarviketeollisuus tuottaa pääasiassa perustuotteita, se on kuitenkin liikevaihdon ja työllistävyydellä mitattuna keskipohjalaisen maaseudun tärkein teollisuudenala (ks. liite 5.4). Toisaalta viime vuosina on pystytty kehittämään myös erikoistuotantoa esimerkiksi juomateollisuuden sekä maidon- ja lihanjalostuksen sarjoilla. Maakunnassa on viime vuosina panostettu voimakkaasti pienimuotoiseen elintarvikkeiden jatkojalostukseen. Tätä panostusta tullaan jatkamaan. Keskeisiä jatkojalostuskohteita ovat maito, vesi, liha, marjat, peruna, juurekset, vihannekset ja vilja. Suurimpia alan yrityksiä kannustetaan käyttämään pienyrityksiä tuotekehitystoiminnassa ja alihankkijoina. Lähiruoan tuotanto tulee kasvamaan ja erikoistuotteita markkinoidaan enenevässä määrin koko Euroopan laajuisesti. Niemen & Virkkalan (2005: 73) mukaan keskipohjalaisten elintarvikealan yritysten innovaatiokykyä voidaan edelleen parantaa kehittämällä tiedon ja osaamisen siirtomekanismeja sekä edistämällä verkostoitumista ja kehittämishankkeita. Tavoitte-

na on, että vuoteen 2010 mennessä elintarviketeollisuutta harjoittavien yritysten määrä Keski-Pohjanmaan maaseudulla kasvaa 30:llä ja työpaikkojen määrä 250:lla.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Tuotekehitys
- Yrittäjyyden tukeminen
- Verkostoitumisen edistäminen
- Markkinoinnin edistäminen
- Kansainvälistyminen
- Koulutus

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.2.2 Puuteollisuus

Merkittäviä puuteollisuuden (ks. liite 5.6) osatoimialoja keskipohjaisella maaseudulla ovat puun sahaus, höyläys ja kyllästys; puutalojen ja rakennuspuusepäntuotteiden valmistus sekä huonekalujen valmistus. Keski-Pohjanmaan puuteollisuus tavoittelee kansainvälisesti merkittävää asemaa rakennuspuu- ja huonekaluteollisuusklusterina, joka on monipuolisesti ja monitasoisesti verkostoitunut rakentamiseen liittyvien puutuotealan yritysten sekä sitä tukevien suunnittelu-, palvelu-, tutkimus- ja koulutusyksiköiden muodostama osamiskeskittymä.

Osa alueella toimivista yrityksistä on veturiyrityksiä, joilla on omat brändinsä kansallisilla ja kansainvälisillä markkinoilla. Osa yrityksistä on erikoistuneita alku- ja välialostajia, jotka tehokkaasti tietotekniikkaan ja tietojärjestelmiin tukeutuvalla verkostoyhteistyöllä hiovat jalostusketjuista jatkuvasti kilpailukykyisempiä. Keskeisiä innovaatiojärjestelmän toimijoita tutkimuksen ja koulutuksen alalla maakunnassa ovat Centrian Ylivieskan yksikkö ja Keski-Pohjanmaan kulttuuriopiston Vetelin yksikkö. Tavoitteena on, että vuoteen 2010 mennessä puuteollisuutta harjoittavien yritysten määrä Keski-Pohjanmaan maaseudulla kasvaa 20:llä ja työpaikkojen määrä 300:lla.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Suunnittelutoimistojen perustamisen edistäminen
- Veturiyritysten, verkostoyhteistyön ja sopimusvalmistuksen edistäminen
- Markkinoinnin edistäminen
- Kansainvälistymisen edistäminen
- Tietotekniikan ja tietojärjestelmien hyödyntämisen edistäminen
- Koulutus ja konsultointi

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.2.3 Kaivostoiminta

Keski-Pohjanmaan maakunnan alueella on käynnissä kaksi merkittävää tutkimus- ja suunnitteluvaiheessa olevaa kaivoshanketta (ks. Rosenqvist 2005). Mikäli hankkeet etenevät suunnitellulla tavalla, kaivokset avataan aikaisintaan vuoden 2007 aikana. Keliber Resources Ltd -yhtiön tavoitteena on Ullavan Längassä ja sen lähialueilla sijaitsevia litiumvarantoja hyödyntävän pienkaivostoiminnan ja siihen liittyvän jalostuksen aloittaminen. Kaivoksen rikastamon suunniteltu sijaintipaikka on Kaustisen Kalavesi. Rikastamon yhteyteen ollaan, erillisenä projektina, suunnittelemassa biokaasulaitosta palvelemaan rikastamon energia- ja hiilidioksiditarpeita. Kalvinit Oy:n tavoitteena on Kälviän Koivusaarennevan ja Peränevan sekä Halsuan Kairinevan ilmeniittimalmioita hyödyntävän keskisuurin kaivostoiminnan ja siihen liittyvän jalostuksen aloittaminen. Rikastamo on suunniteltu sijoitettavaksi Koivusaarennevalle. Edellä mainittujen hankkeiden lisäksi Keski-Pohjanmaalla etsitään jatkuvasti muitakin uusia malmiesiintymiä (esim. Himangan kultaesiintymät). Yritysten lisäksi kaivostoiminnan innovaatioympäristön keskeisiä toimijoita alueella ovat Keski-Pohjanmaan teknologiakeskus KETEK, Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus, Geologian tutkimuskeskuksen (GTK:n) Länsi-Suomen yksikkö sekä Pyhäjärvellä sijaitseva Teknologiakeskus Geopolis. Tavoitteena on, että Keski-Pohjanmaalla toimii vuonna 2010 vähintään yksi kaivos, joka työllistää 100 henkilöä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Tutkimus- ja tuotekehitys
- Rahoituksen varmistaminen
- Työvoiman koulutus
- Tiestön parantaminen
- Asuntojen riittävyyden varmistaminen
- Uusien malmiesiintymien etsintä

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.2.4 Metallituotteiden valmistus

Metalliteollisuuden osalta keskipohjalainen maaseutu on erikoistunut mieluummin metallituotteiden kuin koneiden ja laitteiden valmistukseen (ks. liitteet 5.8 ja 5.9). Yritysten lisäksi metalliteollisuuden innovaatioympäristön keskeisiä toimijoita alueella ovat Keski-Pohjanmaan aikuisopisto, Kokkolan ammattiopisto, Keski-Pohjanmaan teknologiakeskus KETEK sekä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu ja Centria. Mainittujen organisaatioiden laatiman Konepaja 2010 -kehittämishojelman (2005: 29–32) mukaan alan innovaatioympäristön keskeisimpiä tavoitteita ovat (1) verkostomaisen, innovaatiot mahdollistavan toiminta- ja oppimisympäristön kehittäminen; (2) asiakaslähtöisten ja kilpailukykyisten palveluiden tuottamisen ja organisoimisen kehittäminen; (3) osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen alan kasvun tueksi; (4) yritysten henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä (5) jatkuva verkostoitumisen prosessi yritysten, toimijoiden ja muiden kumppaneiden kesken. Tavoitteena on, että vuoteen 2010 mennessä metalliteollisuutta harjoittavien yritysten määrä Keski-Pohjanmaan maaseudulla kasvaa 3–4:llä ja työpaikkojen määrä 50:llä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Teknologioiden kehittäminen
- Innovaatioympäristön kehittäminen
- Innovaatiopalveluiden kehittäminen
- Verkostoitumisen edistäminen
- Koulutus

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.2.5 Veneteollisuus

Veneteollisuutta harjoitetaan keskipohjalaisella maaseudulla erityisesti rannikolla, mutta viime vuosina alan merkitys on kasvanut myös sisämaassa (ks. liite 5.10). Liitteessä 5.10 olevissa kuvioissa tarkastellaan toimialaluokkaa ”muu kulkuneuvojen valmistus”, johon veneiden valmistuksen lisäksi kuuluvat raide- ja ilmakulkuneuvojen, moottori- ja polkupyörien sekä mahdollisten muiden erikseen tilastoimattomien kulkuneuvojen valmistus. Keski-Pohjanmaan tapauksessa ko. toimialaluokka tarkoittaa käytännössä hyvin pitkälle veneiden valmistusta. Veneala on osa Kokkolan ja Pietarsaaren seutukuntien aluekeskusohjelmia. Venealan osaamiskeskuksen ytimenä toimii KETEK Marine. Tavoitteena on, että vuoteen 2010 mennessä venealan kärkiyritysten ja sopimusvalmistajien määrä Keski-Pohjanmaan maaseudulla kasvaa 2–3:llä ja työpaikkojen määrä 50:llä.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Alueellisen veneklusterin kehittäminen
- Tuotantoteknologian kehittäminen
- Koulutus
- Verkostotoiminnan tukeminen
- Venealan markkinointi
- Kansainvälinen toiminta

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

2.2.6 Matkailuteollisuus

Keski-Pohjanmaalla on viisi merkittävää matkailukeskittymää: (1) maakuntakeskus Kokkola, (2) Kaustinen, (3) Kalajoki, (4) 7 Sillan Saaristo ja (5) Salamajärven eräretkeilyalue. Näistä neljä sijaitsee maaseudulla (keskittymät 2–5). Kaustinen on tunnettu mm. kansanmusiikista, Kaustinen Folk Music Festivalista, kansantanssista, kansantaiteesta, Kansantaiteenkeskuksesta, ITE-nykykansantaiteenmuseosta, Terveyskylästä ja Kansanlääkintäkeskuksesta. Kaustisen brändin perustana on vuosisatoja katkeamattomana elänyt perinnekulttuuri. Kalajoen hiekkasärkät palveluineen tunnetaan ranta- ja perhelomakohteena. 7 Sillan Saaristo on Kokkolan, Kruunupyyn, Luodon, Pedersören, Pietarsaaren ja Uudenkaarlepyyn yhteisesti markkinoima rannikko- ja saaristoalue, joka pyrkii tuotteistamaan merta, rannikkoa ja saaristoa. Salamajärven eräretkeilyalue muodostuu Perhon ja Lestijärven sekä Reisjärven,

Kinnulan ja Kivijärven erämaa-alueista. Alueen ytimen muodostavat Salamajärven kansallispuisto ja Peuran polun vaellusreitti. Keskipohjalaisten matkailukeskittymien kehittämistä linjaa valmisteilla oleva Keski-Pohjanmaan matkailustrategia vuosille 2007–2013.

Matkailukeskittymien tuotekehityksessä pyritään innovatiivisella tavalla hyödyntämään keskittymiä ympäröivien alueiden tarjoamia palveluita ja tuotteita. Tässä yhteydessä monille tässä strategiassa painotetuille elinkeinoille ja toiminnoille avautuu uusia kehitysmahdollisuuksia. Hyvinvointialan erilaiset toimijat voivat tuottaa matkailukeskittymiin hyvinvointipalveluja, kulttuuri- ja liikunta-alan toimijat kulttuuri- ja liikuntapalveluja, maanviljelijät maatilamatkailupalveluja, metsäalan toimijat retkeily-, seikkailu-, metsästys-, marjastus- ja sienestyspalveluja, hevosalan toimijat erilaisia hevosharrastus- ja -urheilupalveluja ja kalastusalan toimijat kalastuspalveluja.

Kehittämistoimenpiteitä:

- Matkailuteollisuutta koordinoivan asiantuntijaverkoston organisointi
- Tuotekehitys
- Markkinoinnin kehittäminen
- Verkostotoiminnan tukeminen
- Tietotekniikan ja tietojärjestelmien hyödyntäminen

Sijoittuminen Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2007–2010 (2006):

- Toimintalinja 1: Elinkeinojen ja työmarkkinoiden kehittäminen

Lähteet

- Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013. Keski-Pohjanmaan maakunta. Pohjanmaan maakunta (2005). Pohjanmaan TE-keskus. Maaseutuosasto. 79 s. <<http://www2.te-keskus.fi/new/poh/Maaseutuosasto%20tiedottaa/Alueellinen%20maaseutuohjelma%202007-2013.%20Pohjanmaan%20TE-keskus.pdf>>.
- Asikainen, Jarmo & Jorma Valve (2004). Kokkolan seutukunnan palvelustrategia ja elinkeinostrategia 2004–2008. Efektia Oy. 25 s. <http://seutukunta.kokkola.fi/palvelustrategia_ja_elinkeinostrategia_suomi.pdf>.
- Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma 2006–2010 (2006). Etelä-Pohjanmaan metsäkeskus. 75 s. <http://www.metsakeskus.fi/NR/rdonlyres/50F78AAD-847A-402A-9228-C83DD1E45709/0/amo2006_2010.pdf>.
- Fiskaali, Heimo (2005). Vahva ja juureva keskipohjalainen maaseutu. Keski-Pohjanmaan maaseutu-strategian 2007–2013 esiselvitys. Keski-Pohjanmaan liitto. 51 s.
- Hirvinen, Jarmo & Kari Sivula (2005). KASE -huonekaluverkoston yhteistyö- ja tuotekehityshanke 1.7.2005–31.6.2008. Hankesuunnitelma. Kaustisen seutukunta. 6 s. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Kase_-huonekaluverkoston_yhteistyohanke_tav1.pdf>.
- Hyvinvoiva, osaava ja osallistuva. Kokkolan seutukunnan sivistystyön strategia 2006–2015 (ei vuosilukua). Kokkolan seutukunta. 20 s. Moniste.
- Hyvönen, Erno & Elina Pihlaja & Ilkka Rintala (2005). Keski-Pohjanmaan työllisyysstrategia. MUTTI-hankkeen loppuraportti. Keski-Pohjanmaan liitto. 156 s. <<http://www.keski-pohjanmaa.fi/mutti/>>.
- Ilmonen, Kari & Pekka Junkala & Pirkko Järvelä (2006). Kulttuuri ja liikunta alueen voimavarana. Keski-Pohjanmaan liiton kulttuuri- ja liikuntastrategia 2007–2015. Keski-Pohjanmaan liitto. 47 s. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Kulttuuri-ja_liikuntastrategia.pdf>.
- Kaipainen, Jouni & Olli Rosenqvist (1996). Keski-Pohjanmaan alueellinen maatalousstrategia. Keski-Pohjanmaan liitolle 22.11.1996 luovutettu Kaustisen, Kokkolan, Nivala-Haapajärven ja Ylivieskan seutukuntia koskeva Keski-Pohjanmaan alueellinen maatalousstrategia. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti. Selosteita ja katsauksia 17. 233 s.
- Keski-Pohjanmaan kyläohjelma. Suunnitelmalliseen kylätoimintaan 2002–2006 (2002). Keskipohjalaiset Kylät ry. 26 s. <<http://www.kpkylat.fi/kylaohjelma.pdf>>.
- Keski-Pohjanmaan laajakaistastrategia (2004). Keski-Pohjanmaan liitto. 58 s. <[http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Laajakaistastrategia\(1\).pdf](http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Laajakaistastrategia(1).pdf)>.
- Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2003–2006 (2003). Hyväksytty maakuntavaltuustossa 29.4.2003. 76 s. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Maakunta-ohjelma__2003-2006.pdf>.
- Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010. Dynaamisen kasvun maakunta (2006). Luonnos 20.3.2006. Keski-Pohjanmaan liitto. 48 s.
- Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2006–2007 (2005). Hyväksytty maakuntahallituksessa 17.10.2005. Keski-Pohjanmaan liitto. 46 s. <<http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/TOTSU.pdf>>.
- Keski-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma. Kehittämisen strategiat 2005–2020 (2005). Monipuolinen ja menestyvä maakunta nyt ja 2020. Keski-Pohjanmaan liitto. 45 s.
- Keski-Pohjanmaan matkailustrategia 2006–2015. Kokkolan kaupunginhallituksessa 6.3.2006 käsitelty luonnos. Keski-Pohjanmaan liitto. 10 s. <<http://www.kokkola.fi/dynastia/kokous/KOKOUS-1900-22-Liite-2.DOC>>.
- Konepaja 2010. Keski-Pohjanmaan kone- ja metallituoteteollisuudelle suunnattujen palveluiden kehittämisohjelma (2005). Luonnos 24.8.2005. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä & Keski-Pohjanmaan aikuisopisto & Kokkolan ammattiopisto & Keski-Pohjanmaan Teknologiakeskus & Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu ja Centria. 34 s. <<http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/KONEPAJA2010.pdf>>.

- Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen Keski-Pohjanmaan koordinaatioryhmän vastaukset aluevaiheen kysymys- ja tehtävärungon kysymyksiin, osiot 2–5 (2006). Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen Keski-Pohjanmaan koordinaatioryhmä 15.2.2006. 32 s. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/vastaukset_sm_15022006.pdf>.
- Kylä maailmassa. Kehittämisohjelma 2007–2013 Kaustisen seutukunnassa (2005). Pirityiset ry. 43 s. <http://www.pirityiset.fi/kyla_maailmassa.pdf>.
- Kylät suuret kansoineen. Keski-Pohjanmaan maaseudun yhteisötalouden strategia (2005). Keskipohjalaiset Kylät ry & Oy Coop Consult Ab & Culturex – Culture Expertise. 34 s. <<http://www.kpkylat.fi/Yhteisotalous.pdf>>.
- Luoto, Ilkka & Olli Rosenqvist (1999). Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2000–2006. Keski-Pohjanmaan liitto. 33 s.
- Matkalla kohti eurooppalaista esimerkkialuetta. Länsi-Suomen ympäristöohjelman ja -strategian väliarvio 2000–2004 (2004). Länsi-Suomen ympäristöohjelman seurantatyöryhmä. 24 s. <<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=25783&lan=fi>>.
- Niemi, Jyrki & Jaana Ahlstedt (2005, toim.). Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2005 – Kymmenen vuotta Euroopan unionissa. MTT Taloustutkimus (MTTL). Julkaisuja 105. 94 s.
- Niemi, Kristiina & Seija Virkkala (2005). Yritysten innovaatiotoiminta elintarvike- ja matkailualoilla Keski-Pohjanmaalla ja elektroniikka-alalla Oulun Eteläisessä. Pohjoismaisen tutkimushankkeen tuloksia. Chydenius-instituutin selvityksiä 2. 92 s. <http://www.chydenius.fi/julkaisut/julkaisusarjat/tekstitjul/selvitys2_2005.pdf>.
- Niemi, Kristiina & Olli Rosenqvist & Jussi Vähämäki (2005). Kauas nuoret karkaavat – Postikyselyyn perustuva selvitys keskipohjalaisnuorten sijoittumisesta. MUTTI-työllisyysstrategiahankkeen erillisselvitys 28.10.2005. Keski-Pohjanmaan liitto. 67 s. <<http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/KauasNuoretKarkaavat20051028.pdf>>.
- Ostrobothnian Boatbuilder 1/2005 (2005). Tiedotuslehti. Ketek Marine & Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen aluekeskusohjelma. 20 s.
- Ostrobothnian Boatbuilder 1/2006 (2006). Tiedotuslehti. Ketek Marine & Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen aluekeskusohjelma. 20 s.
- Peltola, Jouko (2005). Kokkolan seutukunnan rakpuu-klusterin kehittämishanke 1.9.2005–31.8.2007. Hankesuunnitelma. KOSEK (Kokkolanseudun Kehitys Oy). 10 s. <http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/KOSE_Rakpuuklusterin_kehittamishanke.pdf>.
- Puoli Suomea samalle viivalle. Strategia Pohjois-Suomen kehittämiseksi v. 2010 (2001). Pohjois-Suomen neuvottelukunta. 43 s. <<http://www.lapinliitto.fi/aluekehitys/psstrateg.pdf>>.
- Rieska-LEADER ry:n kehittämisohjelma ohjelmakaudelle 2007–2013 (2005). Rieska-LEADER ry. 27 s. <<http://www.rieskaleader.fi/kehittamissuunnitelma20072013.pdf>>.
- Rosenqvist, Olli (2005). Kokkolan ja Kaustisen seutukuntien kaivostoimintaselvitys. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus. Selosteita ja katsauksia 48. 66 s. <<http://www.chydenius.fi/julkaisut/julkaisusarjat/selosteita.html>>.
- SONet Botnia. Toimintaohjelma tarvittavista hankkeista ja rahoituksesta – sosiaalialan kehittämishankkeen toimintaohjelma SONet Botnian alueella vuonna 2006 (ei vuosilukua). <<http://stm.fi/Resource.phx/sosiaalihanke/organisointi/toimintaohj.htm.i813.pdf>>.
- Storhammar, Esa & Seija Virkkala (2003). Maaseutuyritysten innovaatioprosessit. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta / Tutkimuskeskus. Julkaisu 153. 114 s.
- Suomalaisen kansankulttuurin uudet mahdollisuudet. Strategia 2004 (2004). Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus, EvaCo-tiimi. Suomalaisen kansankulttuurin strategian ohjausryhmä. 28 s. Moniste.
- Virtanen, Akseli (2006). Biopoliittisen talouden kritiikki. Acta Universitatis Oeconomiae Helsingiensis A 272. 289 s. <<http://helecon3.hkkk.fi/pdf/diss/a272.pdf>>.
- Vähäkangas, Pia & Magnus Björkgren (2005). Kokkolan yliopistokeskuksen rooli terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistoiminnassa Keski-Pohjanmaan alueella. Selvitystyö. Chydenius-insti-

tuutin selvityksiä 4. 14 s. <http://www.chydenius.fi/julkaisut/julkaisusarjat/tekstitjul/selvitys_4_2005.html>.

Yhtenäinen Pohjois-Suomi 2007–2013. Pohjois-Suomen rakennepoliittiset tavoitteet (ei vuosilukua). Pohjois-Pohjanmaan liitto. 10 s. <<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/>>.

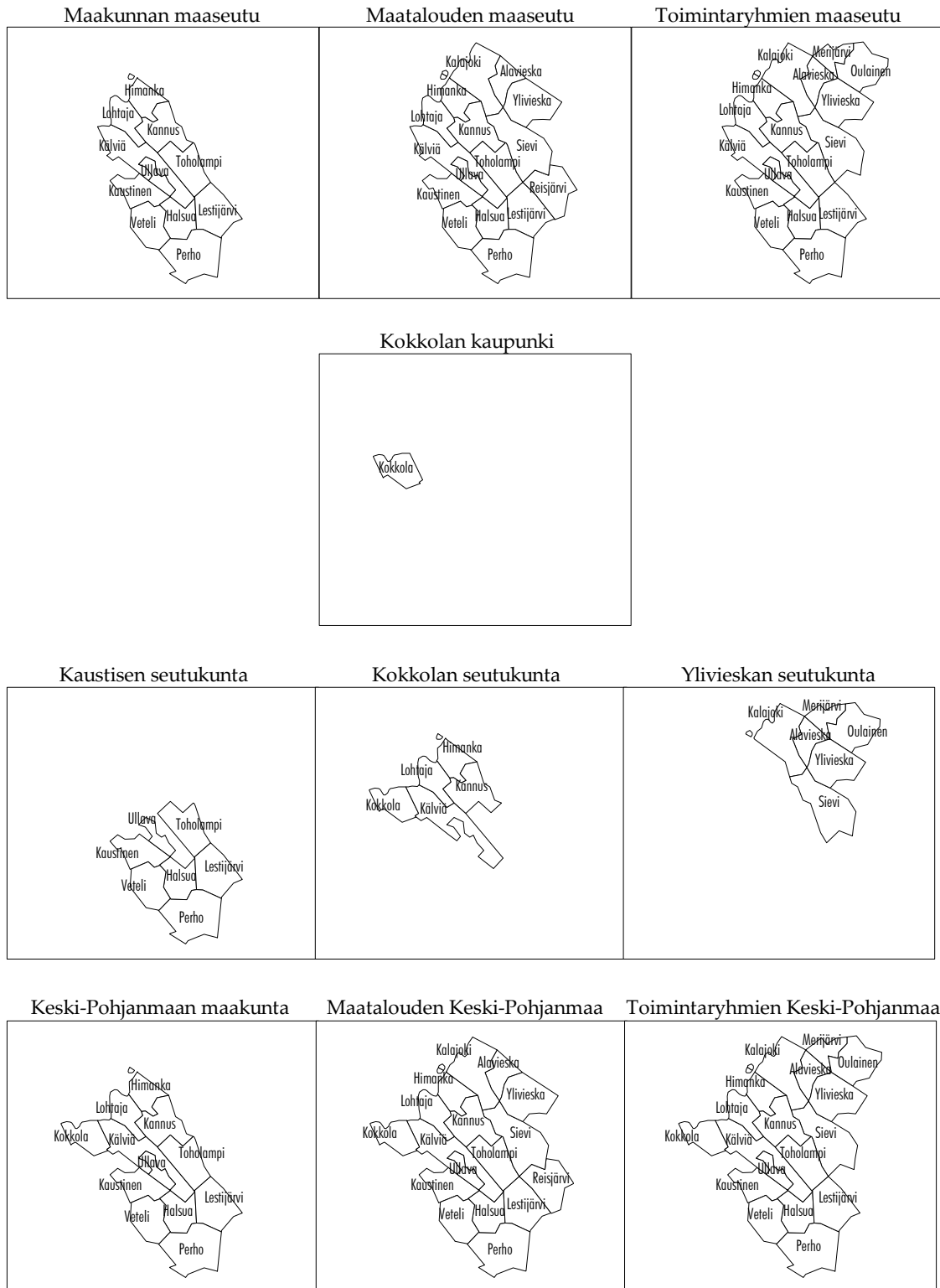
LIITE 1. Keski-Pohjanmaan maaseutustrategia 2007–2013 -hankkeen ohjausryhmä.

Varsinaiset jäsenet

(suluissa varajäsenet):

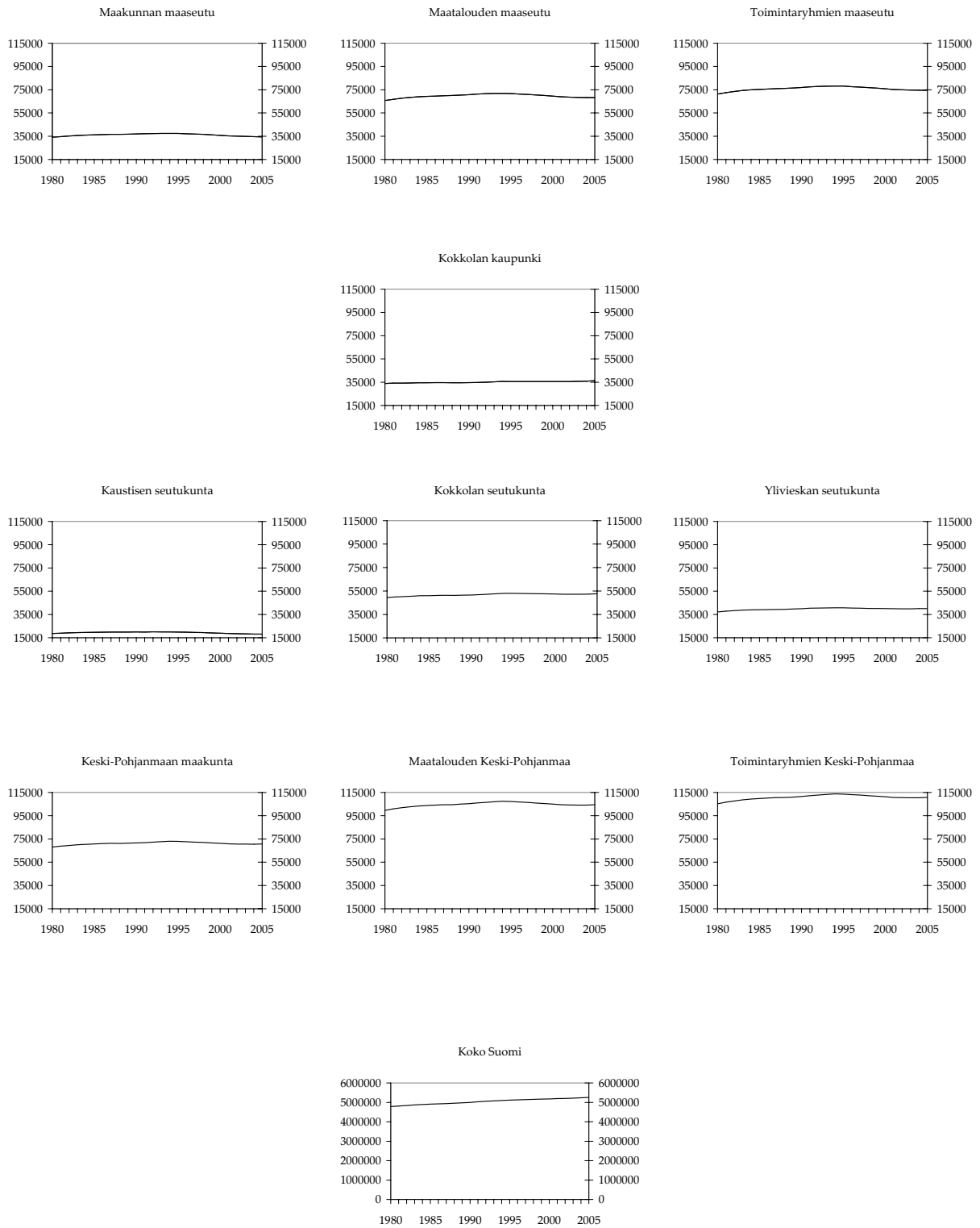
Kaj Lyyski, puheenjohtaja	Keski-Pohjanmaan liitto
Tuija Puumala, sihteeri	Keski-Pohjanmaan liitto
Merja Mäkivirta, yhteyshenkilö	Keski-Pohjanmaan liitto
Jaakko Hautamäki	Keskipohjalaiset Kylät ry
Erkki Hirsimäki (Matti Uusi-Rauva)	Kokkolan seutukunta
Pekka Hovila	Etelä-Pohjanmaan metsäkeskus
Eero Huhtala	Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry
Iiris Jurvansuu	Kaustisen seutukunta
Jouni Jyrinki	MTK Keski-Pohjanmaa
Mikko Kangas	Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, maaseutuosasto
Soini Kattilakoski (Sirkku Wacklin)	Pohjanmaan TE-keskus, maaseutuosasto
Tapio Kurki (Juha Hämäläinen ja Ritva-Liisa Nisula)	ProAgria Keski-Pohjanmaa
Sirkka Kylmänen (Terttu Väänänen)	Pohjois-Pohjanmaan liitto
Matti Louhula	Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kaustisen yksikkö
Jarmo Matintalo	Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kannuksen yksikkö
Pirjo Palosaari-Penttilä	Pirityiset ry
Anne Polso	Länsi-Suomen ympäristökeskus
Manu Purola	Keski-Pohjanmaan Metsänomistajien Liitto ry
Teija Pyykönen (Ritva Jaakkola)	Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Luonnonvara-alan kehittämiskeskus Luova
Olli Rosenqvist	Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus
Pekka Salonsaari	Rieska-LEADER ry
Seppo Tastula	SAK ry, Pohjanmaan aluepalvelukeskus
Sauli Tuikka	Keski-Pohjanmaan 4H-yhdistys
Mervi Vähäsöyrinki (Raija Potila)	Kokkolan seutukunta
Heimo Fiskaali, kirjoittaja Olli Rosenqvist, kirjoittaja	Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Perhon yksikkö Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus

LIITE 2. Maaseutupoliittisesti tärkeitä alueita Keski-Pohjanmaalla.

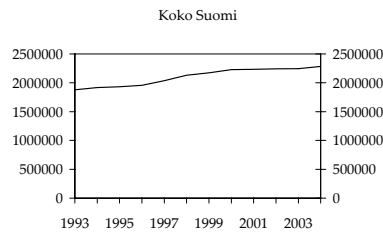
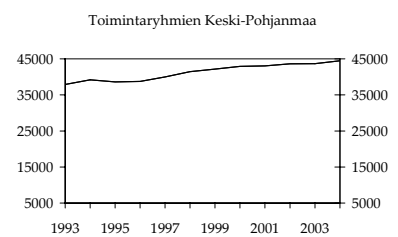
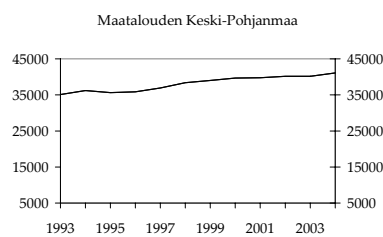
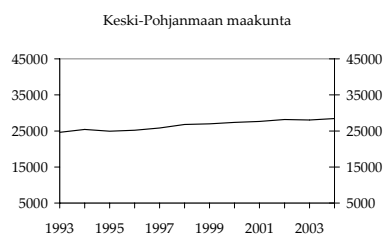
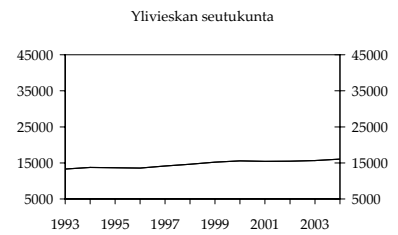
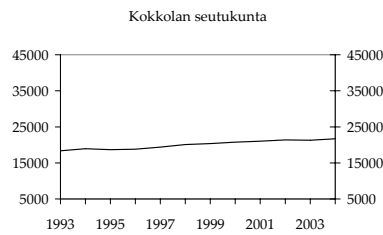
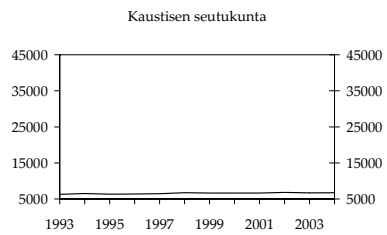
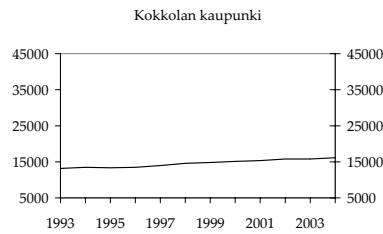
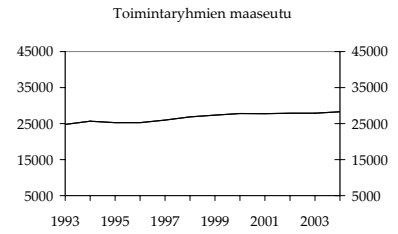
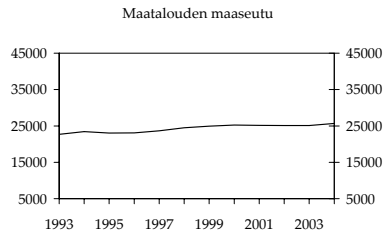
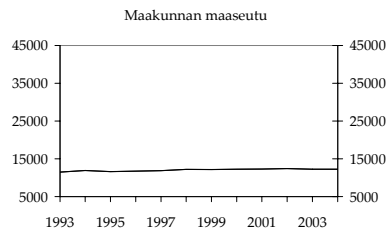
LIITE 3. Väkiluku Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993–2005.

Lähde: Altika / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

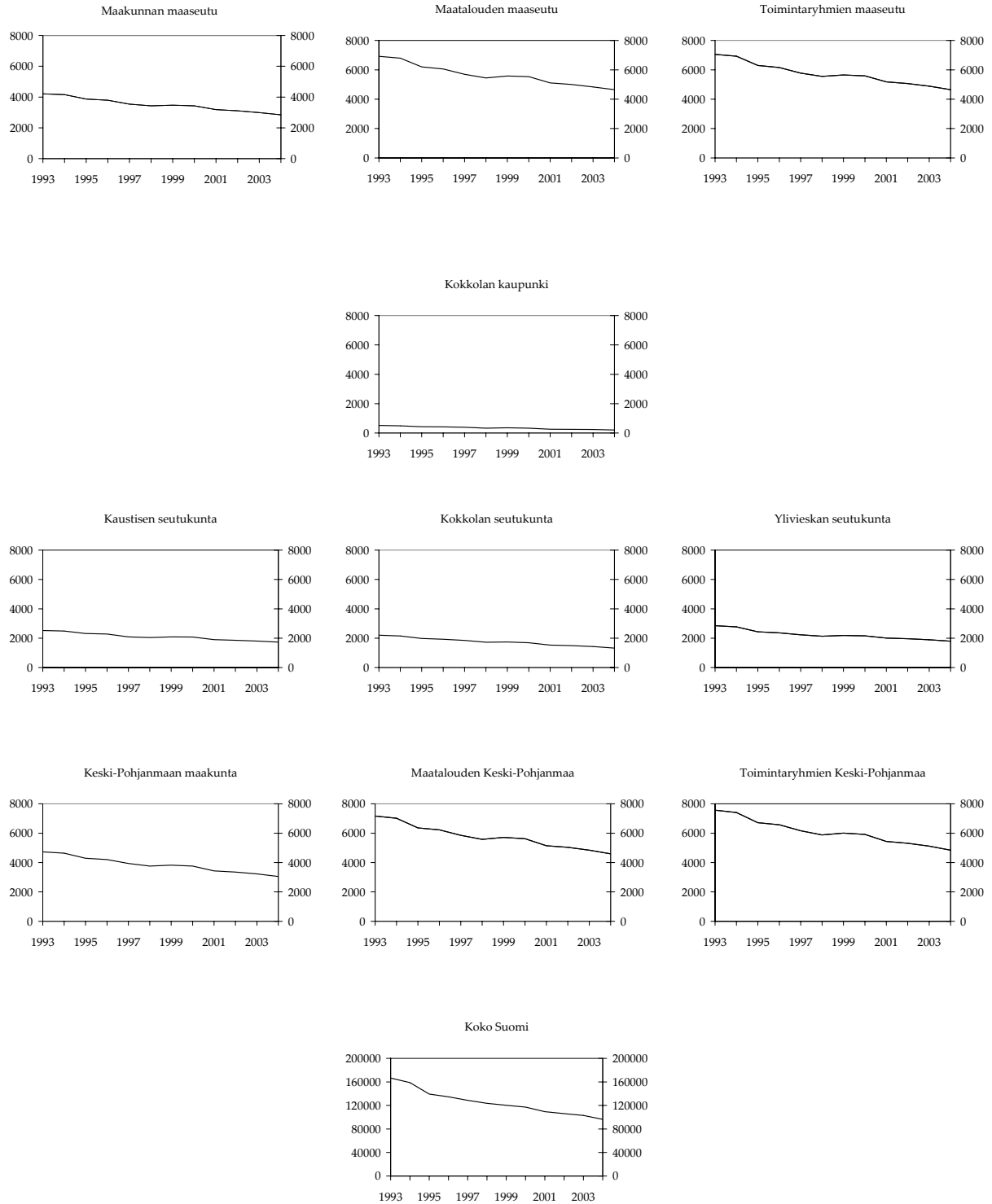
LIITE 4.1. Työpaikat Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993–2004.

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

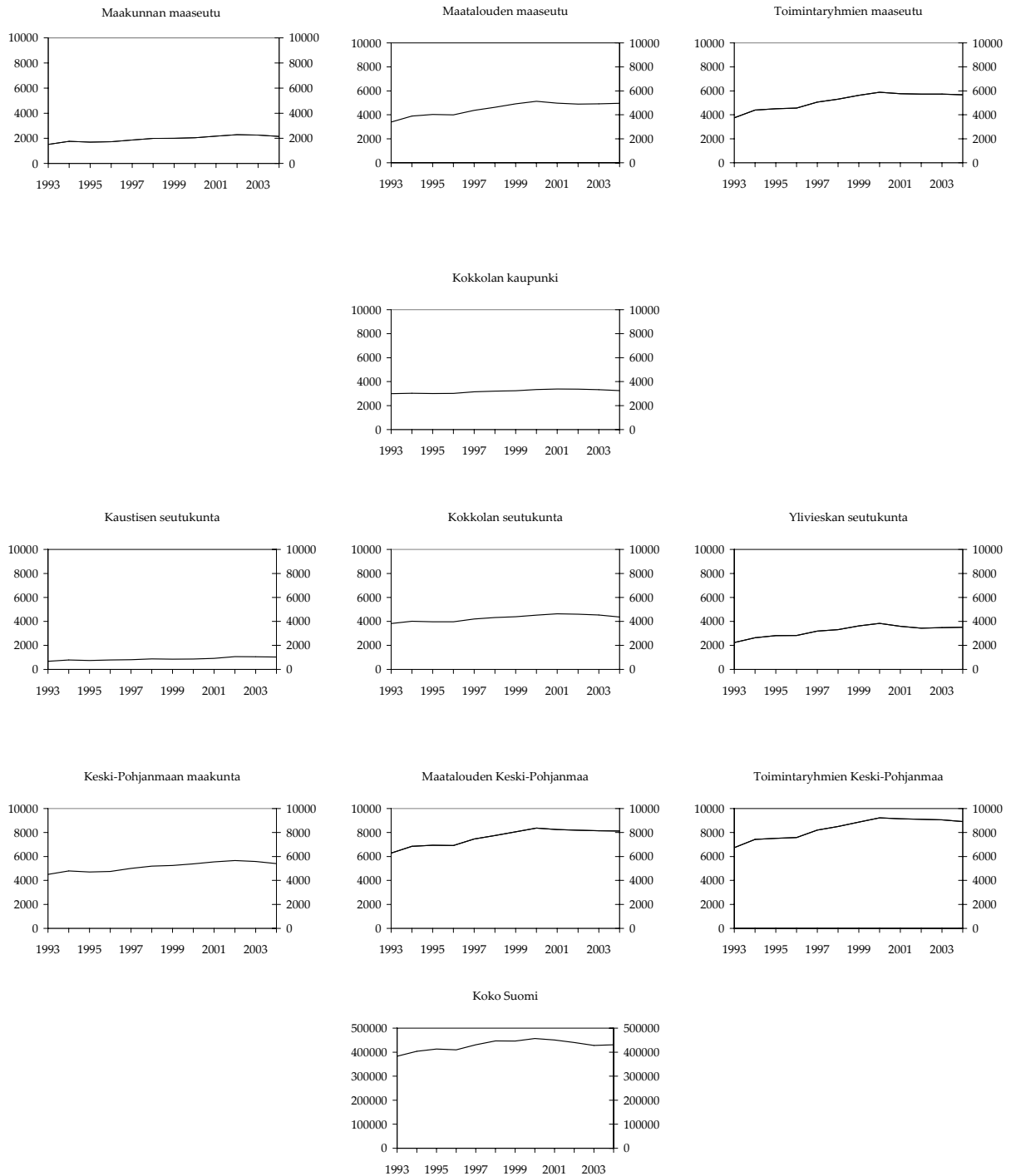
LIITE 4.2. Alkutuotannon (TOL A, B ja C) työpaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993 - 2004

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

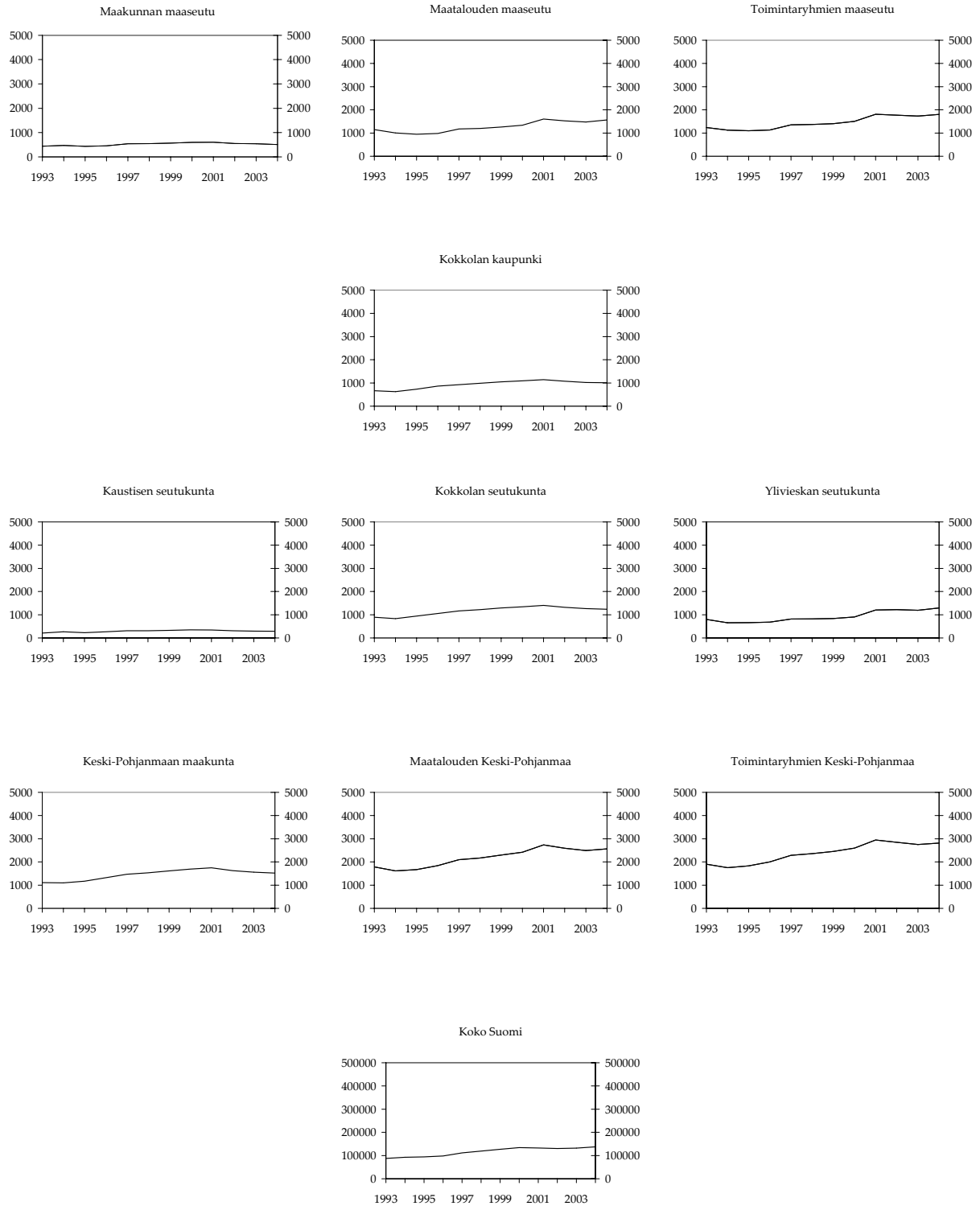
LIITE 4.3. Teollisuuden (TOL D ja E) työpaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993 – 2004.

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

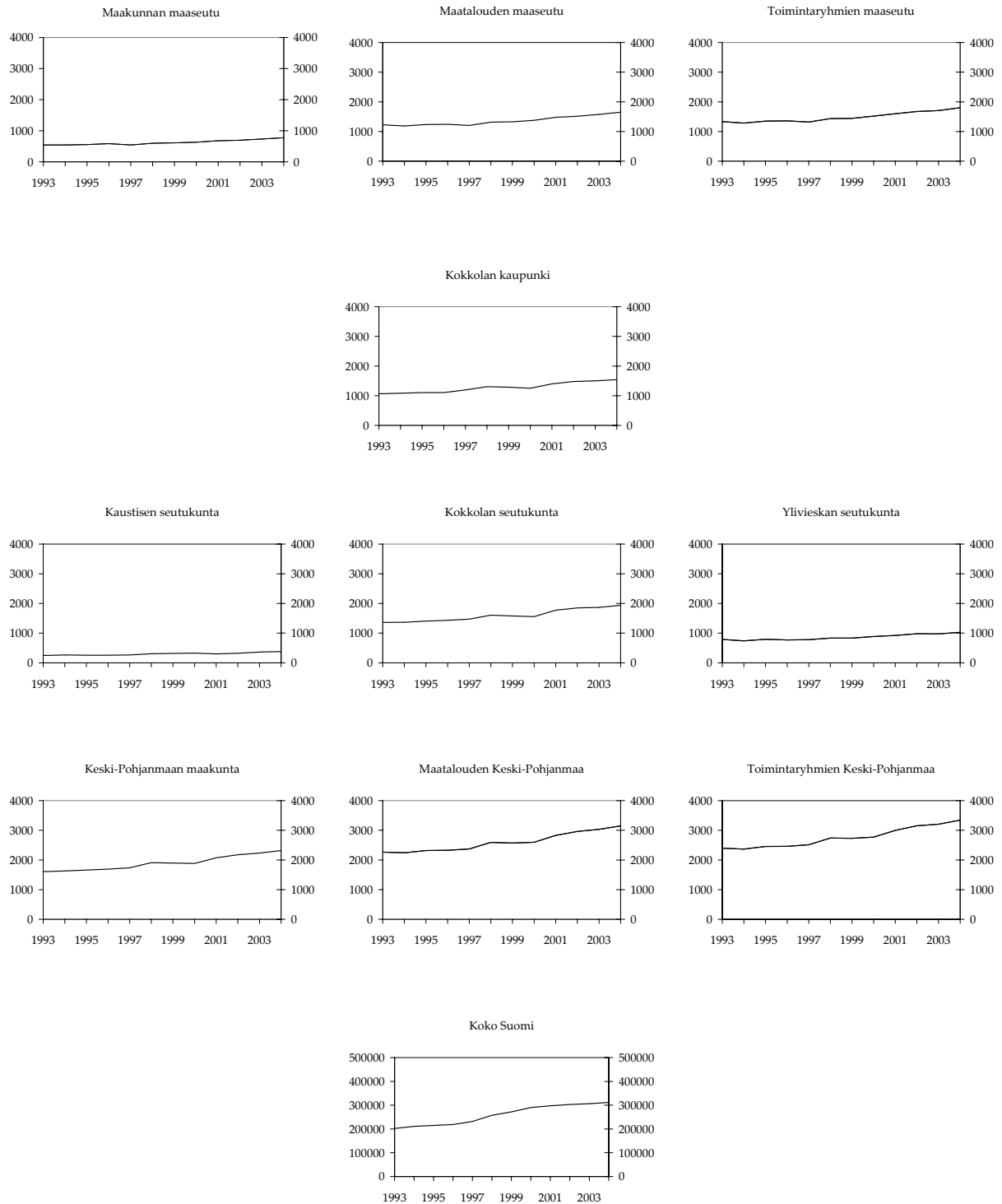
LIITE 4.4. Rakentamisen (TOL F) työpaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993 – 2004.

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

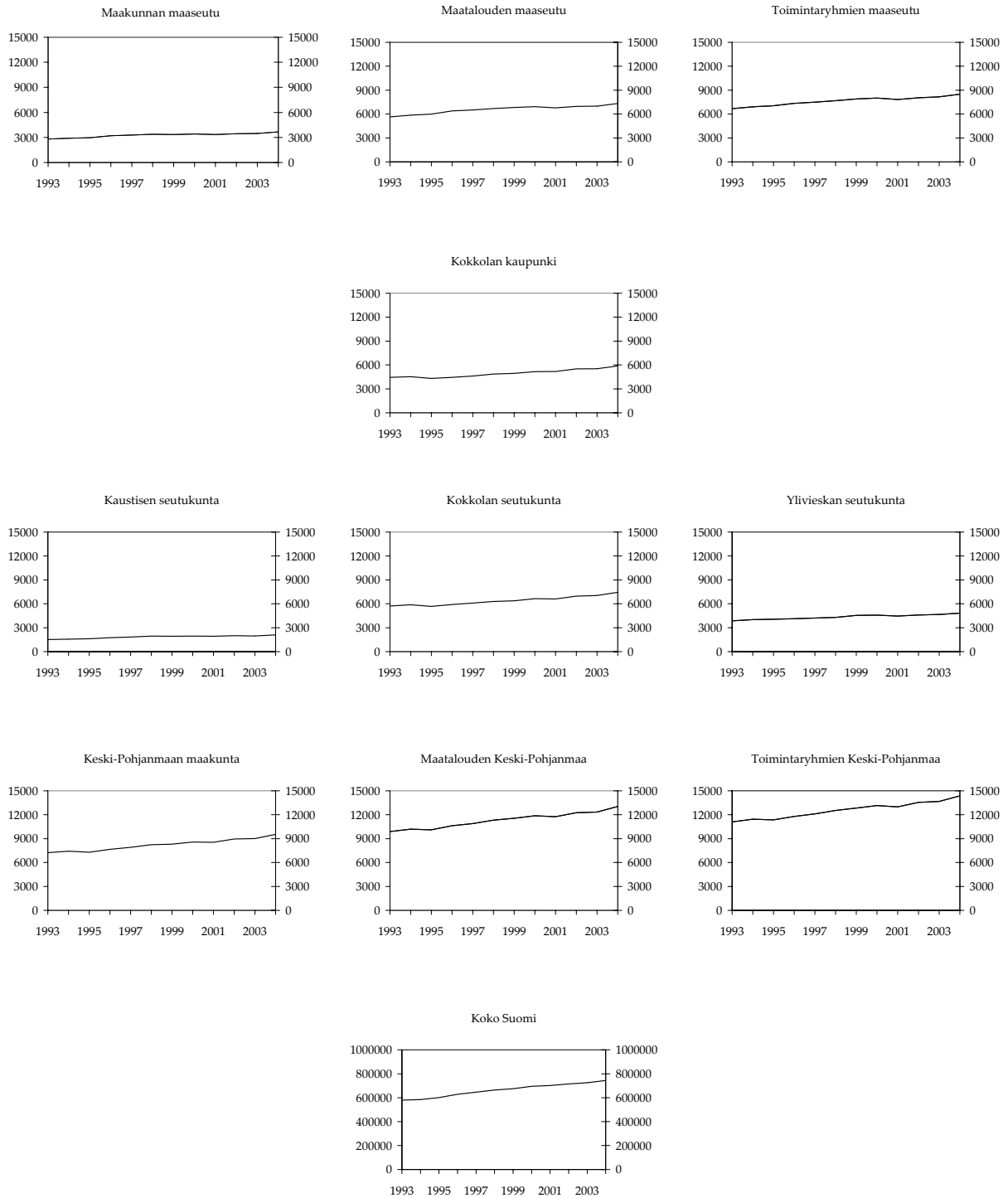
LIITE 4.7. Rahoitustoiminnan ja muiden liike-elämän palveluiden (TOL J ja K) työpaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993 – 2004.

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

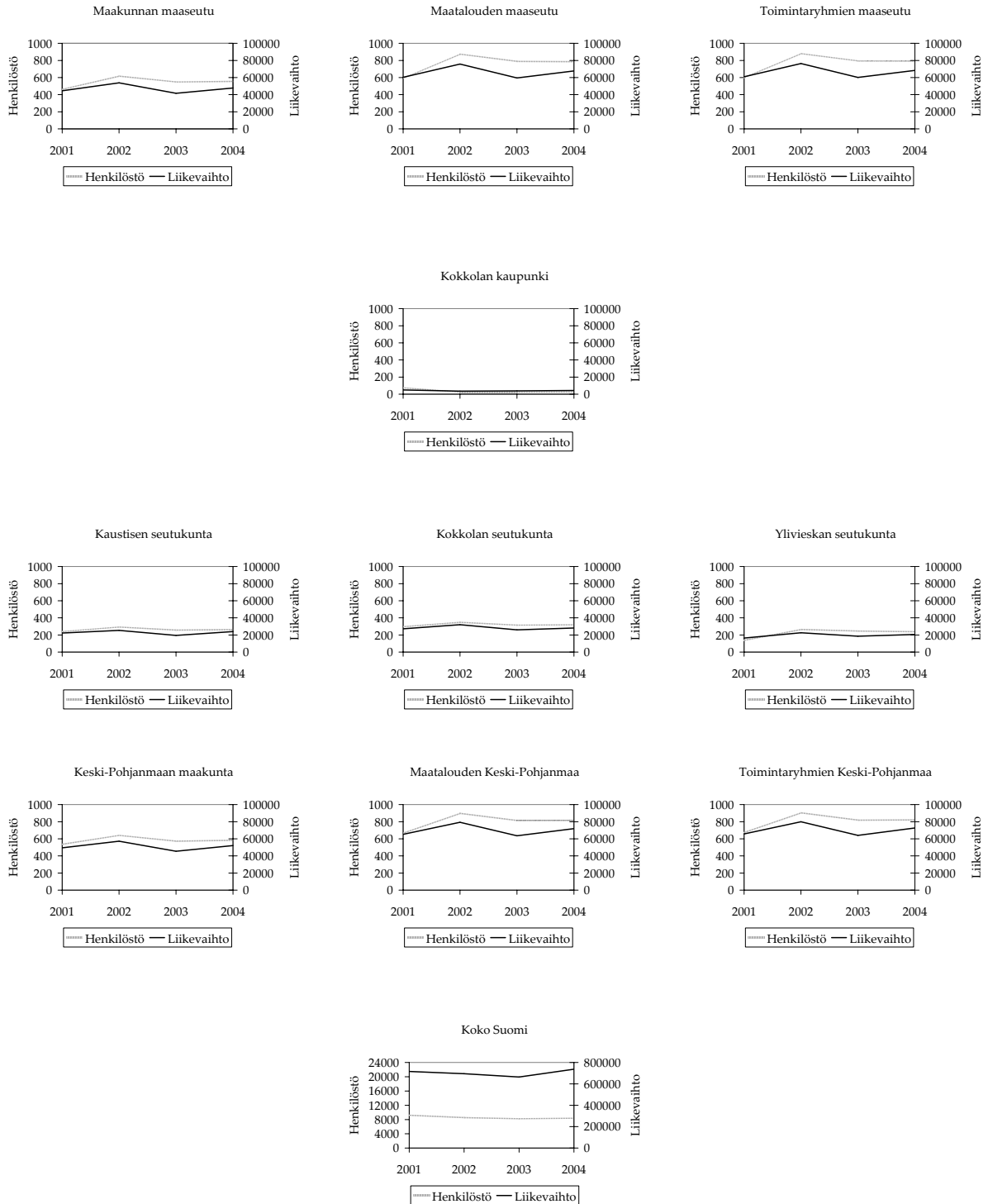
LIITE 4.8. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palveluiden (TOL L, M, N, O, P ja Q) työpaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 1993 – 2004.

Lähde: StatFin / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

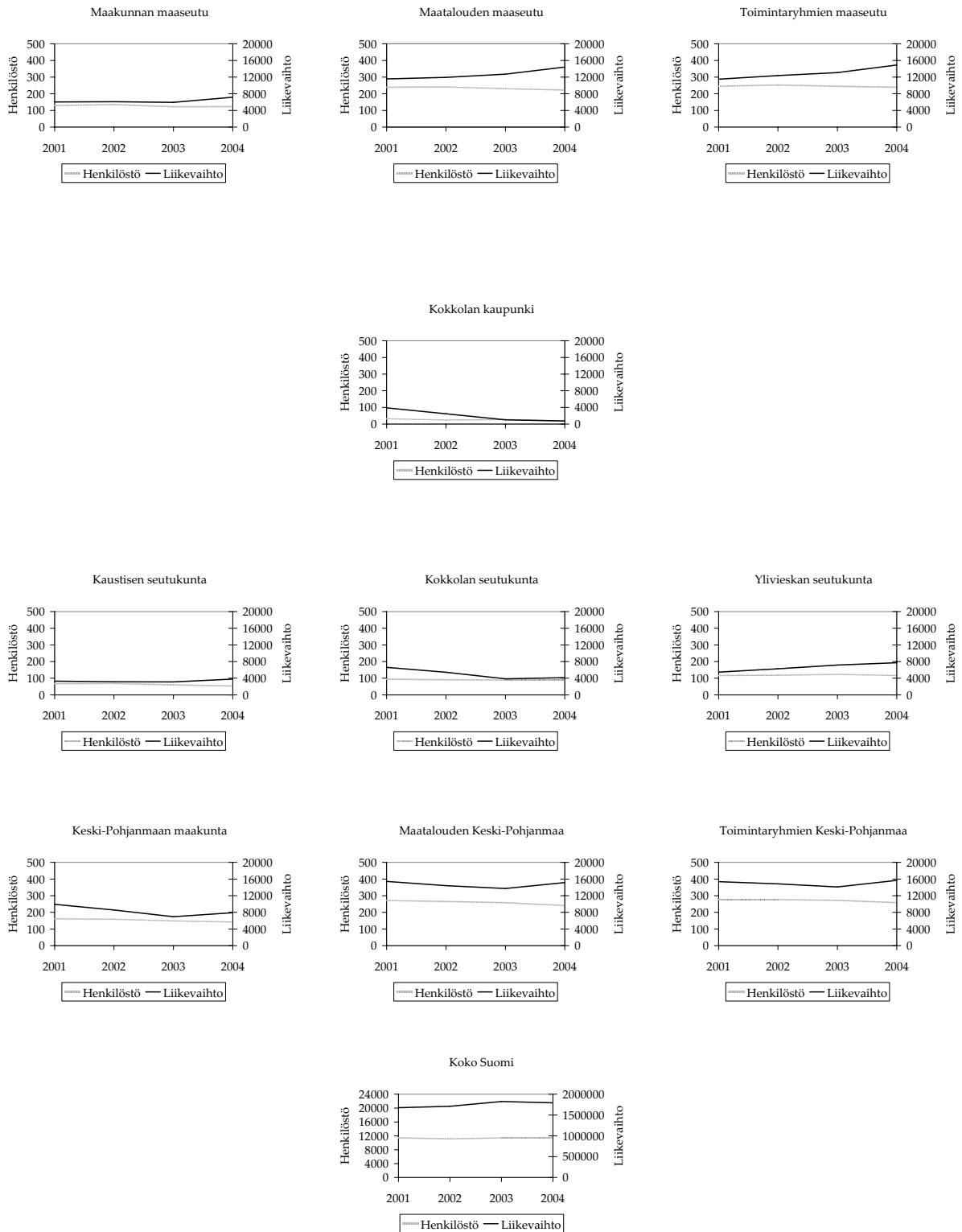
LIITE 5.1. Maataloutta, riistataloutta ja niihin liittyvää palvelutuotantoa (TOL 01) harjoittavien yritysten liikevaihto(1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2. Maatiloista ovat mukana vain ne, joilla on palkattua henkilöstöä.

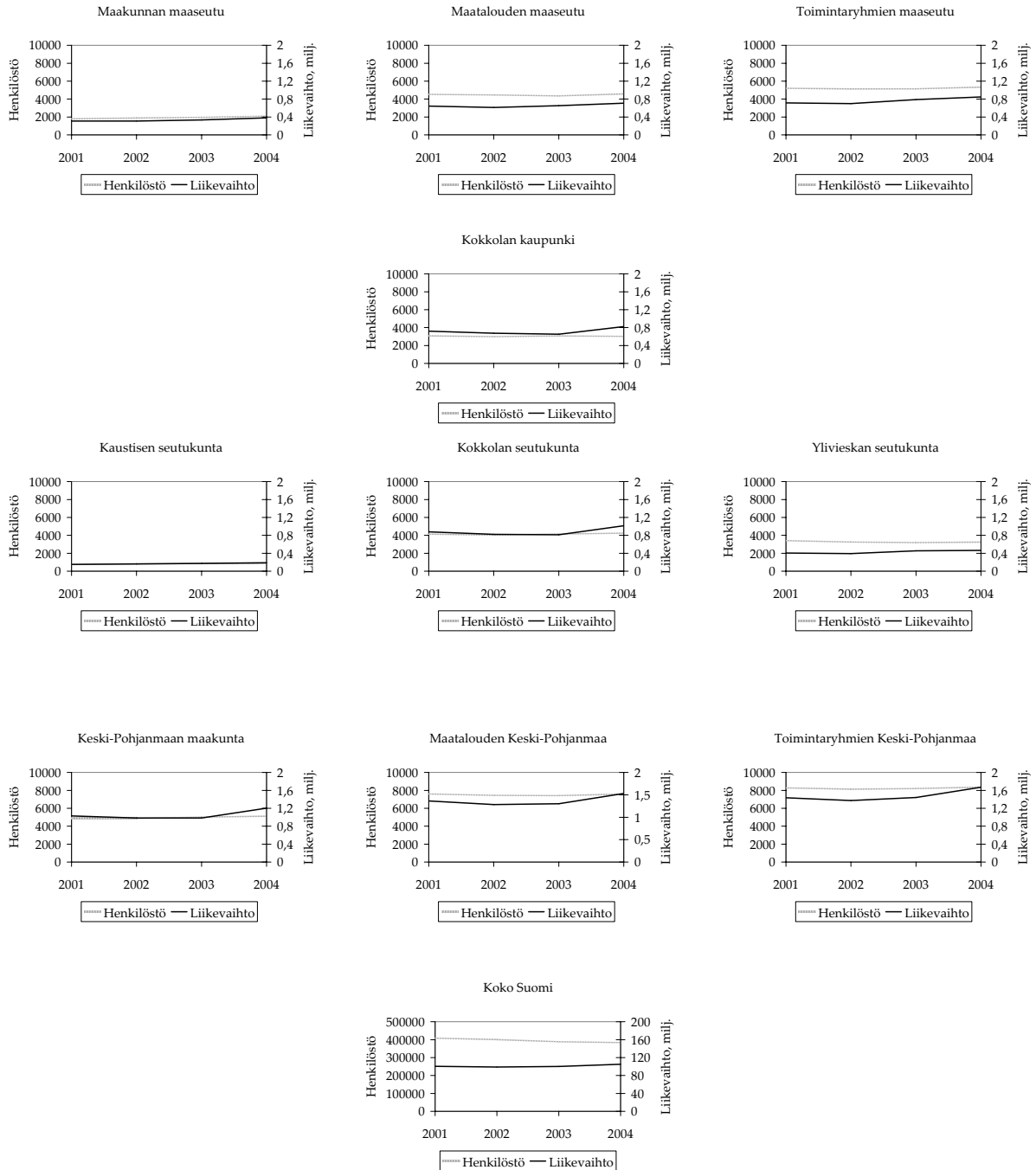
LIITE 5.2. Metsätaloutta ja siihen liittyvää palvelutuotantoa (TOL 02) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

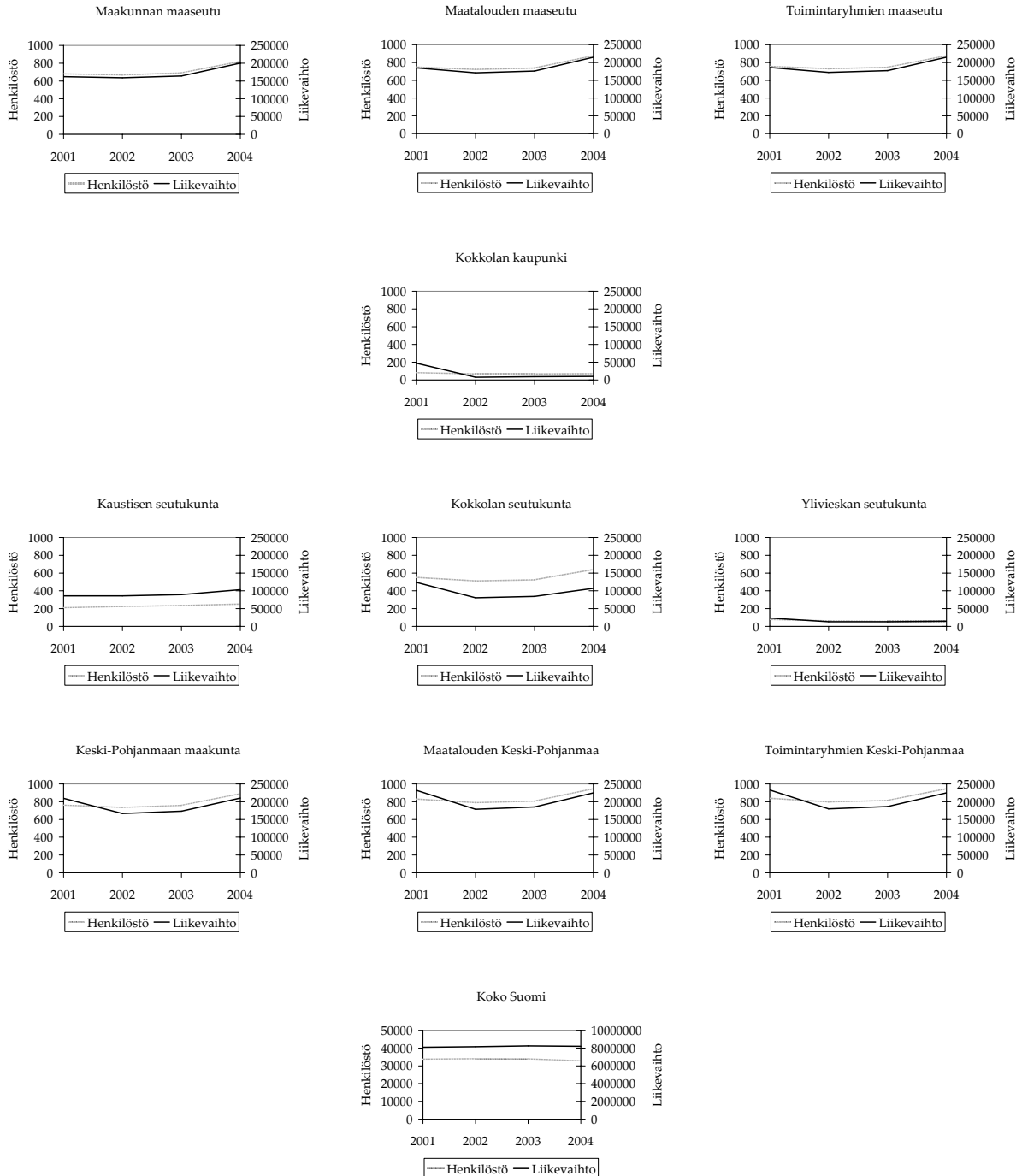
LIITE 5.3. Teollisuutta (TOL D) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

LIITE 5.4. Elintarviketeollisuutta (TOL 15) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

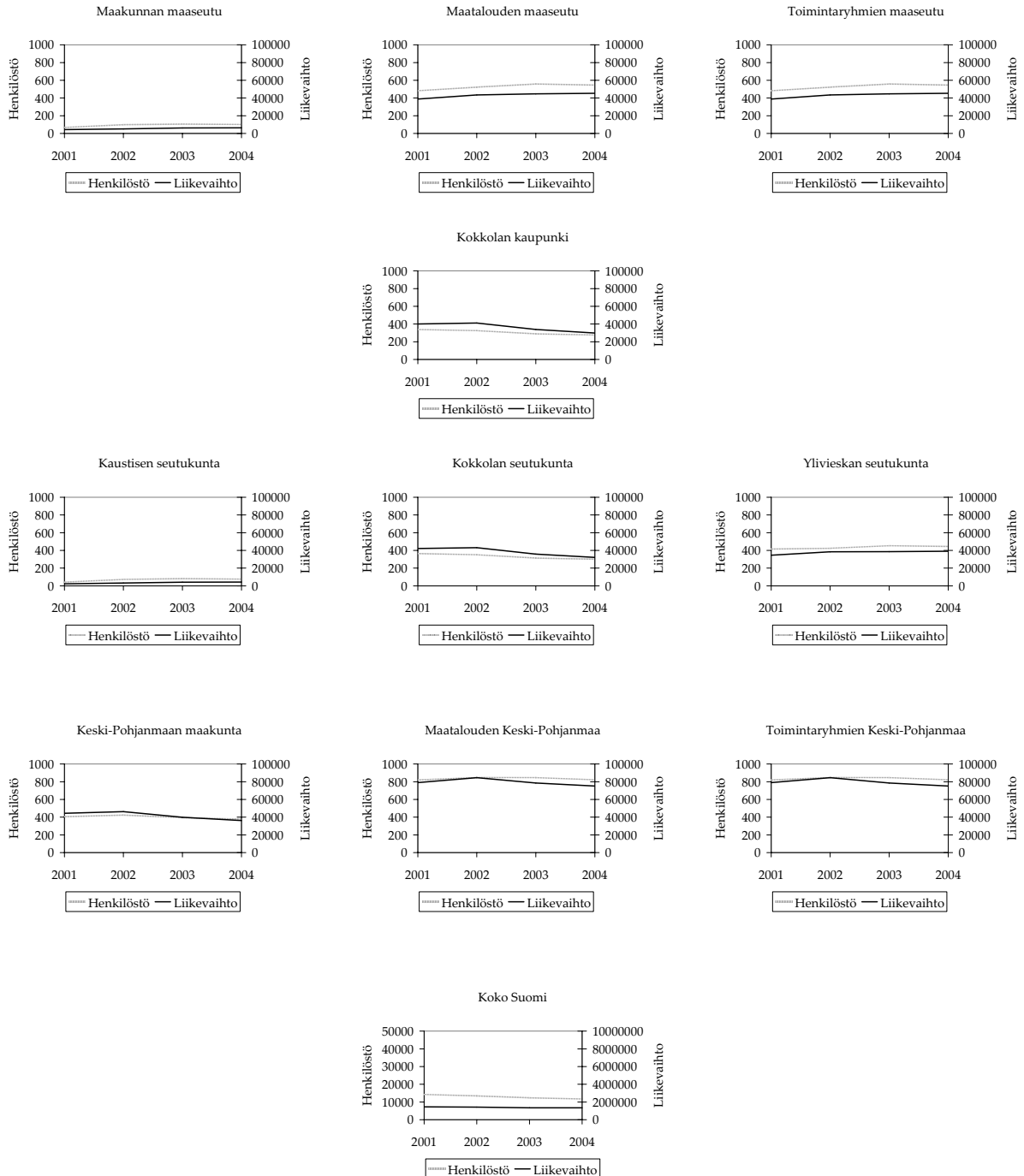
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹

¹ Tässä Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaa eivät sisällä Reisjärven tietoja. Vuosi 2004 sisältää Oulaisen tiedot.

LIITE 5.5. Tekstiili- ja nahkateollisuutta (TOL 17 – 19) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

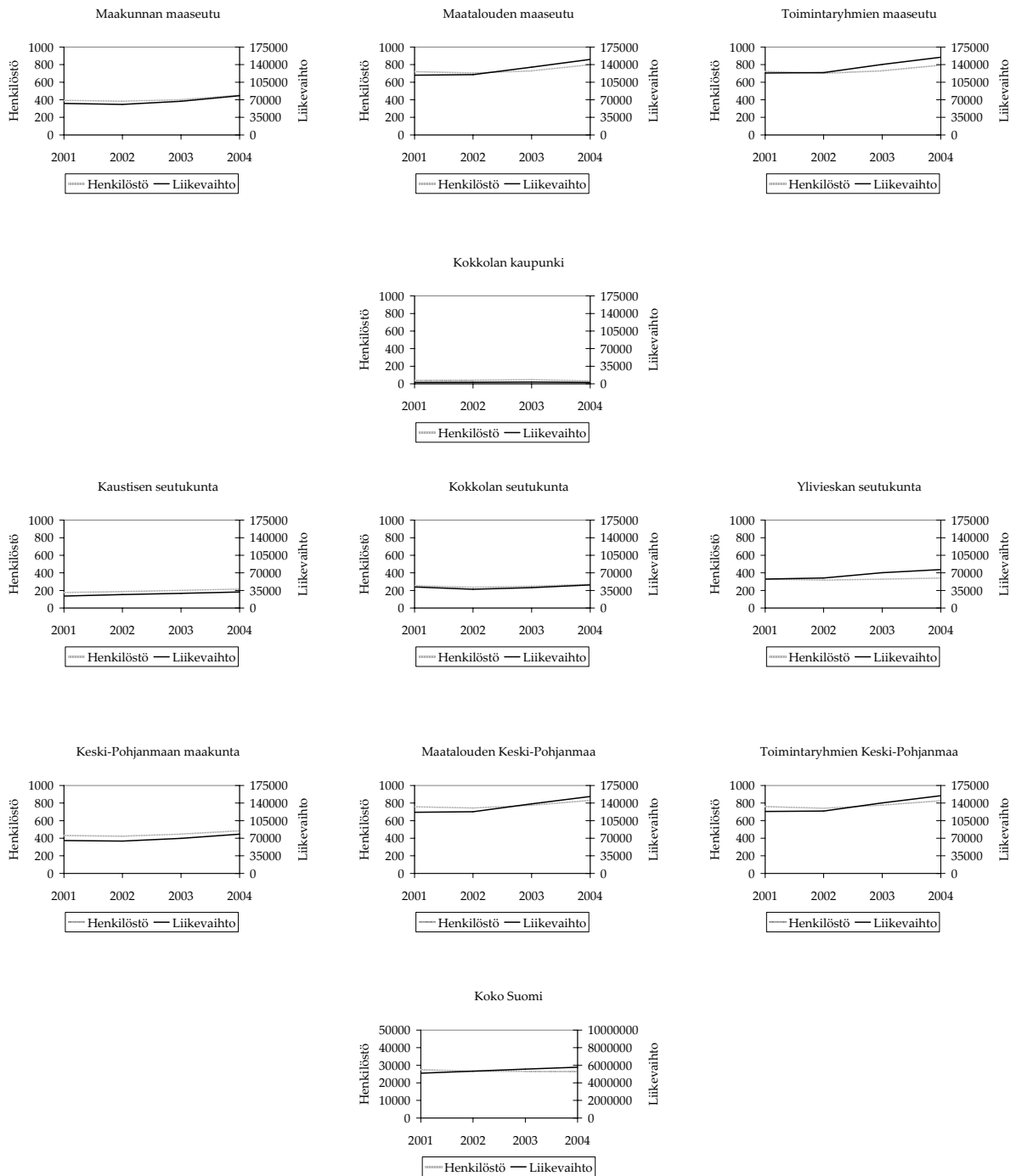
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹

¹ Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaan kaaviot sisältävät tässä Oulaisen tiedot.

LIITE 5.6. Sahatavaran ja puutuotteiden valmistusta (TOL 20) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

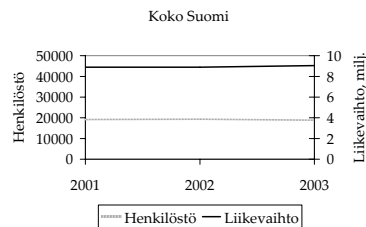
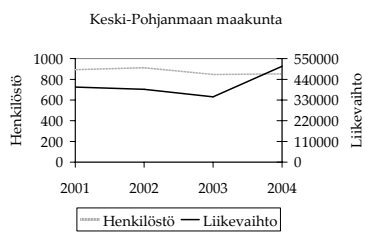
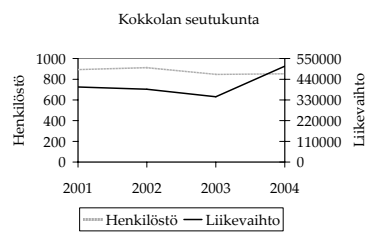
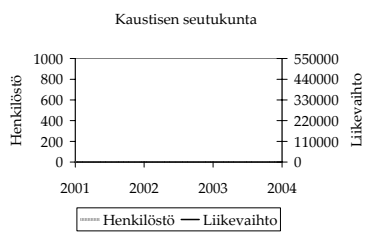
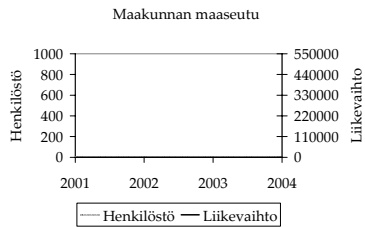
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹.

¹ Tässä Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaa sisältävät myös Merijärven tiedot.

LIITE 5.7. Kemianteollisuutta (TOL 24) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004¹.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2².

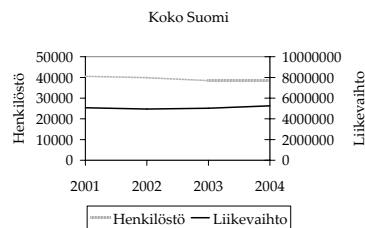
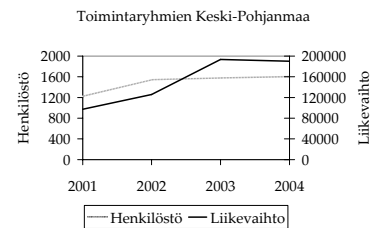
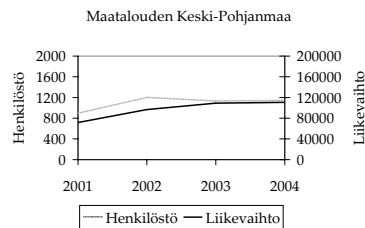
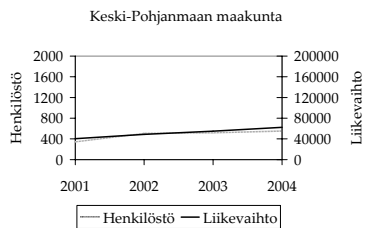
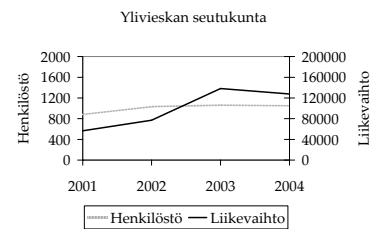
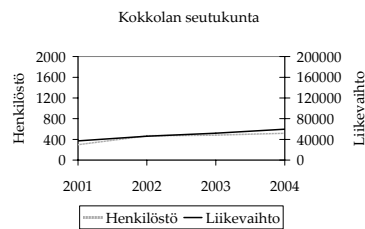
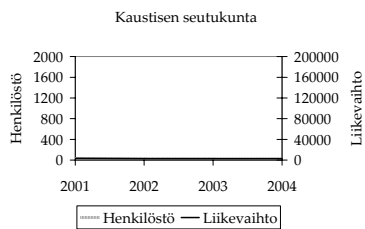
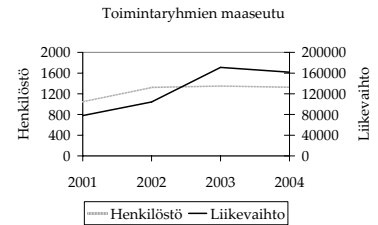
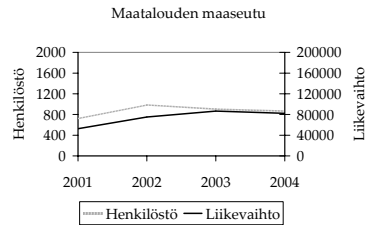
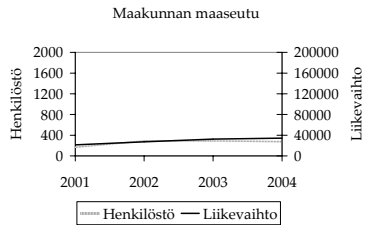

¹ Koko Suomea koskevat tiedot ovat salattuja vuodelta 2004. Koko Suomea koskeva kaavio on aikaväliltä 2001 – 2003.

² Ylivieskan seutukunnan tiedot ovat salattuja.

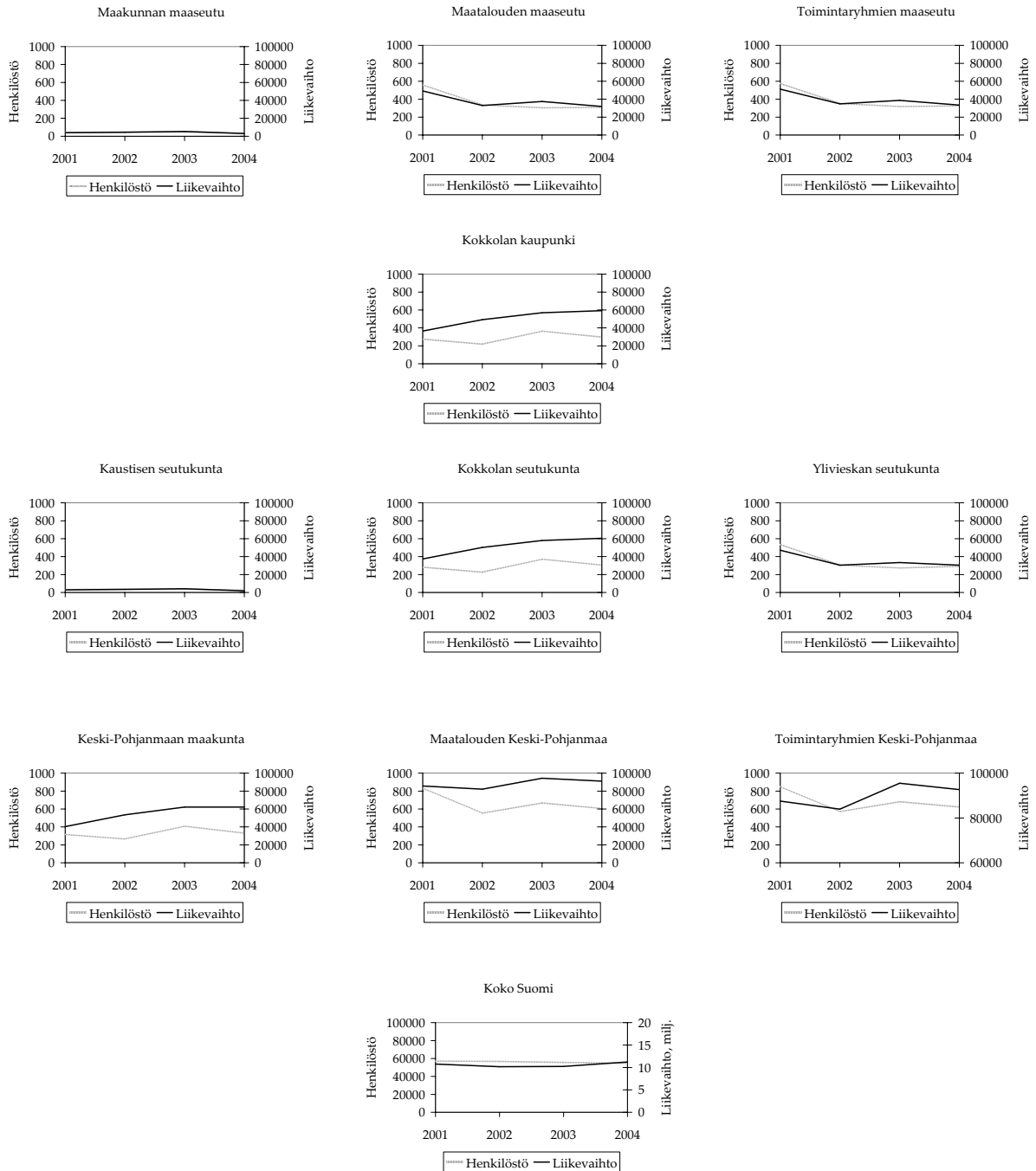
LIITE 5.8. Metallituotteiden valmistamista (TOL 28) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

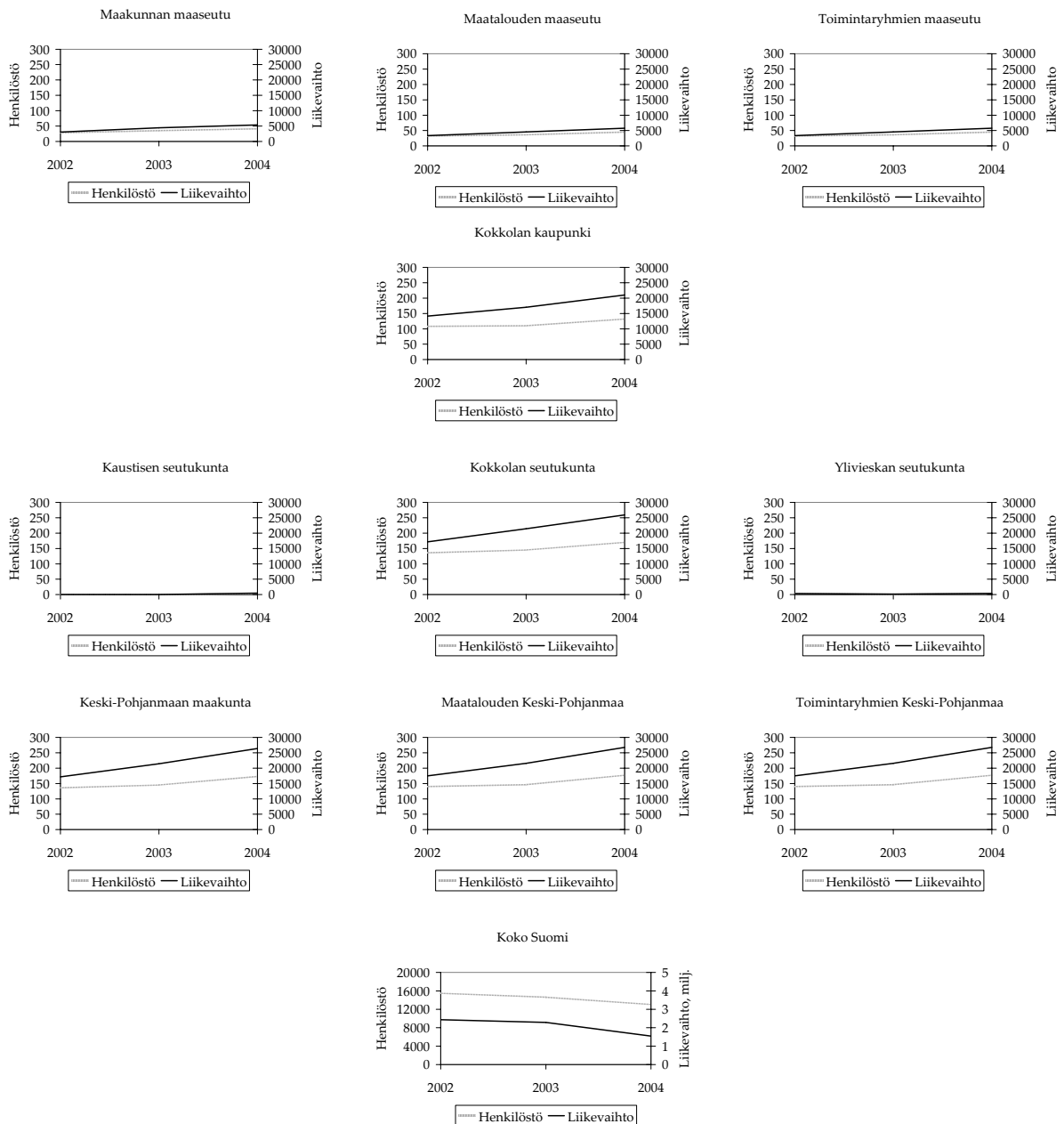
LIITE 5.9. Koneiden ja laitteiden valmistamista (TOL 29) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

LIITE 5.10. Muiden kulkuneuvojen valmistamista (TOL 35) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2002–2004¹.

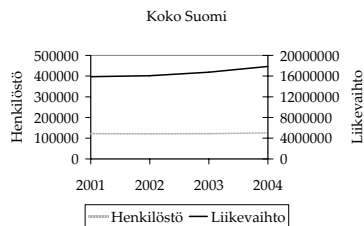
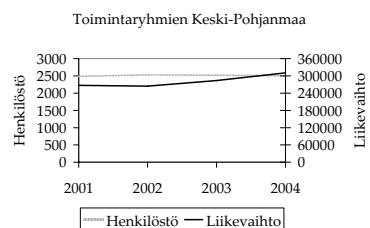
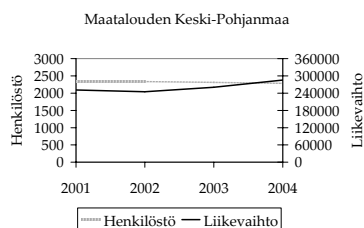
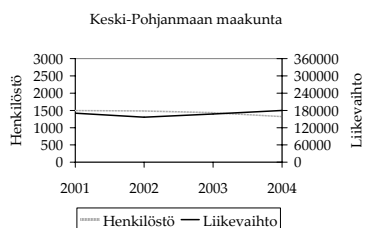
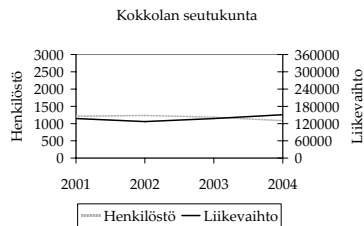
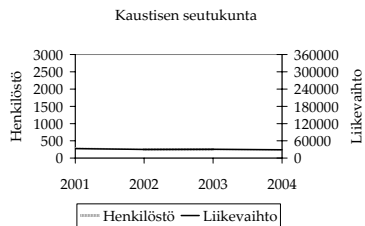
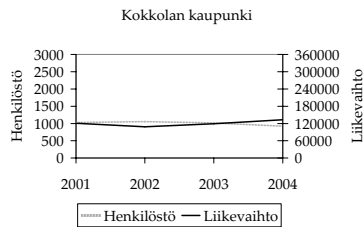
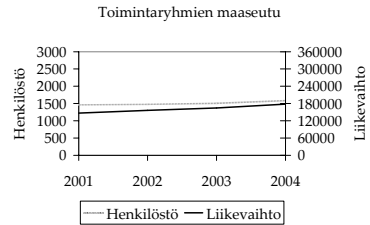
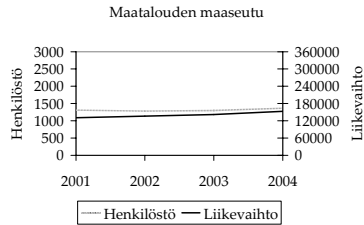
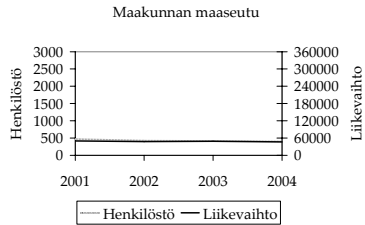
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

¹ Tässä poikkeuksellisesti aikaväli 2002 – 2004, koska Ylivieskan seutukunnan tiedot ovat salattuja vuodelta 2001

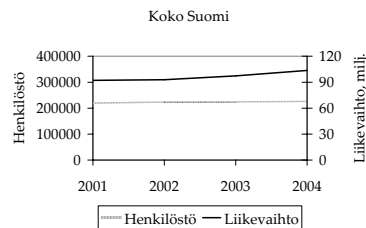
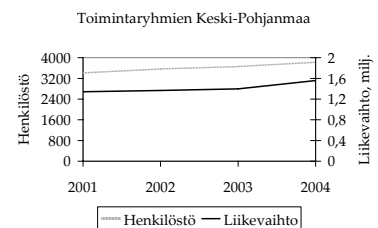
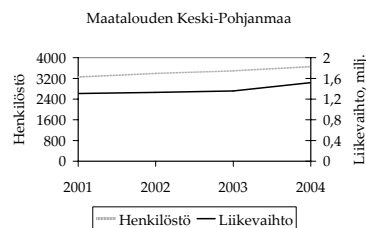
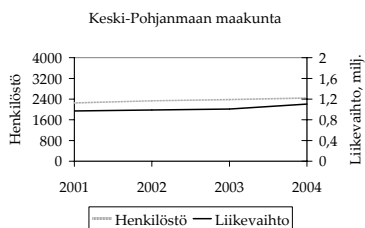
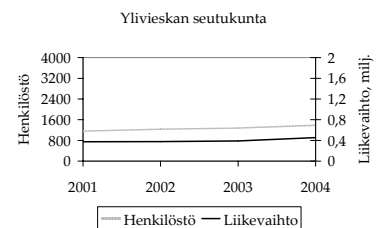
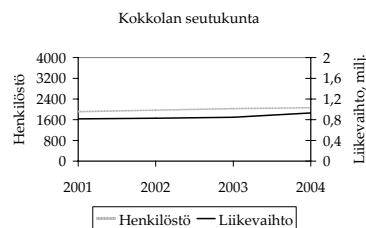
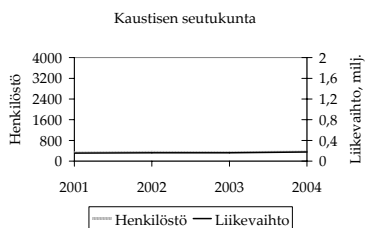
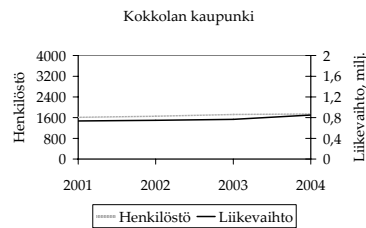
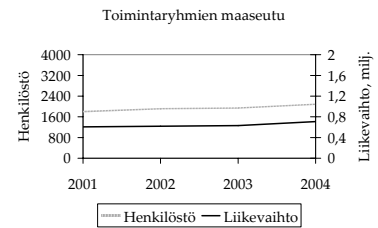
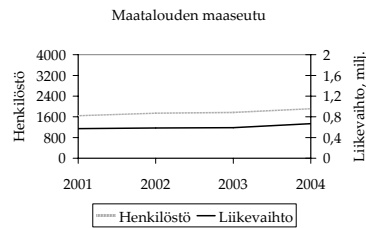
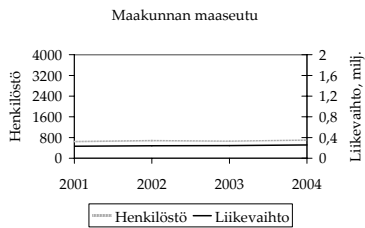
LIITE 5.11. Rakentamista (TOL F) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

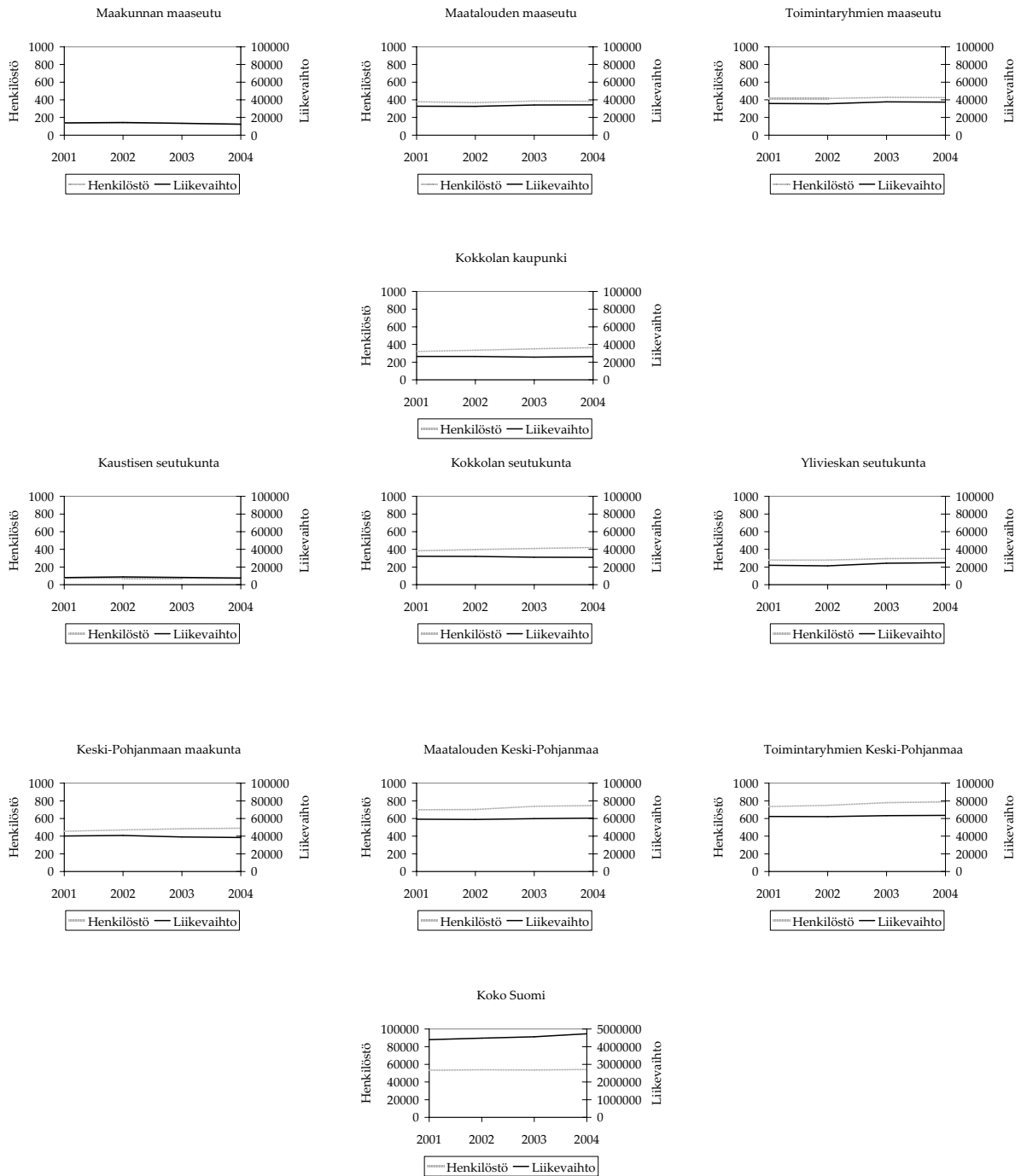
LIITE 5.12. Tukku- ja vähittäiskauppaa (TOL G) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

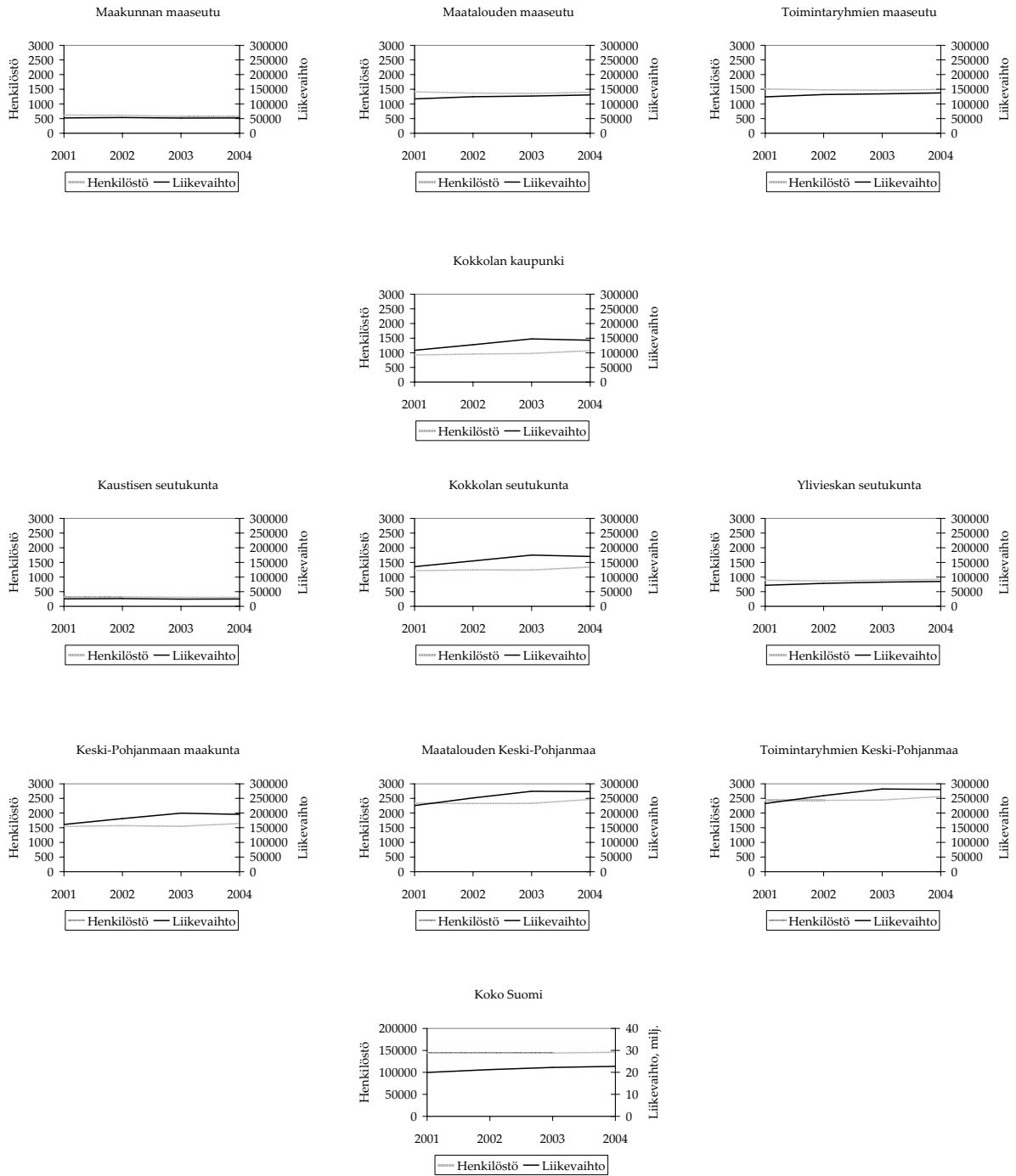
LIITE 5.13. Ravitsemis- ja majoitustoimintaa (TOL H) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

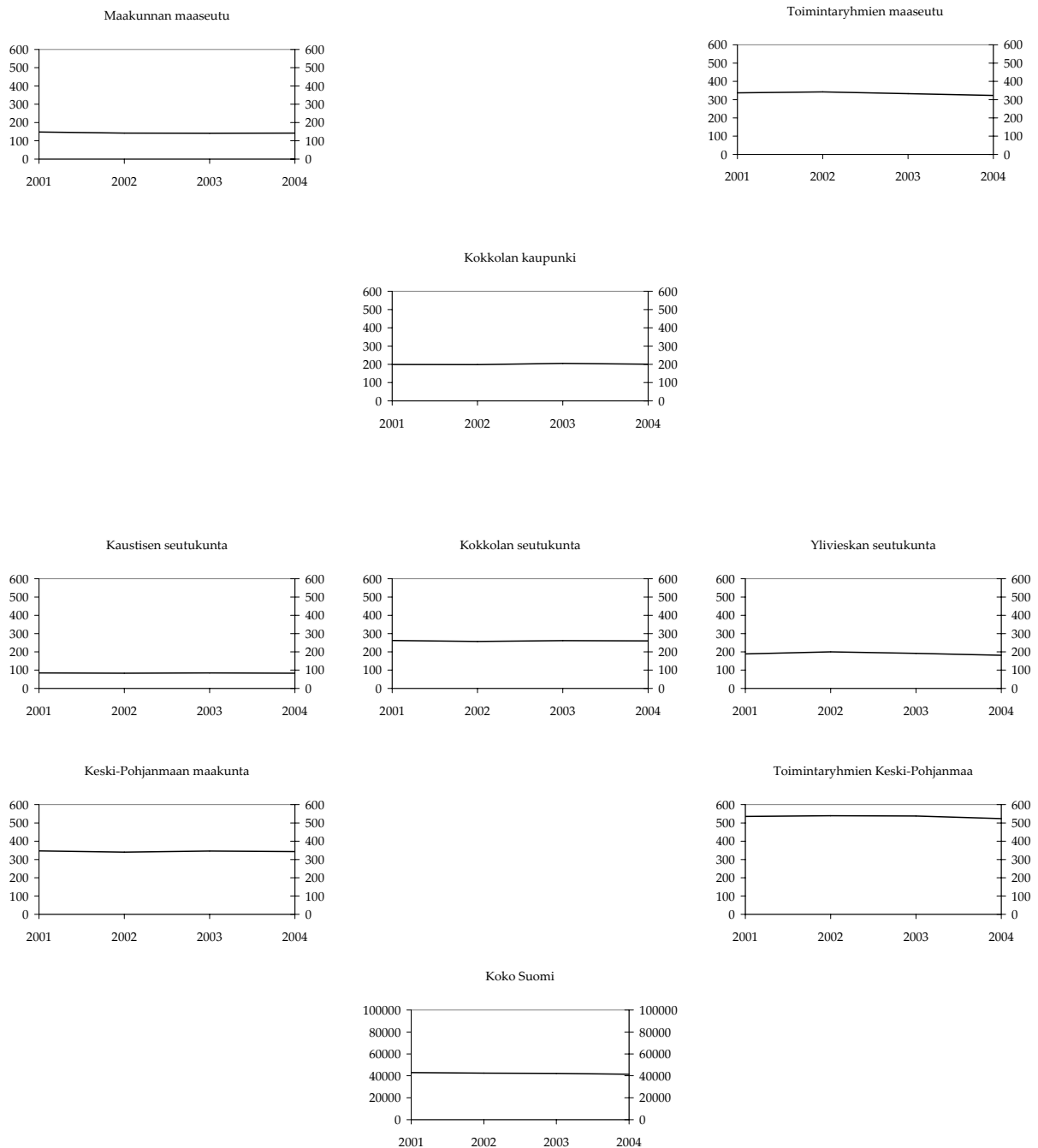
LIITE 5.14. Kuljetusta, varastointia ja tietoliikennettä (TOL I) harjoittavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

LIITE 5.15. Rahoitustoimintaa (TOL J) harjoittavien yritysten henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

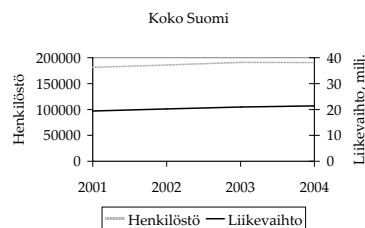
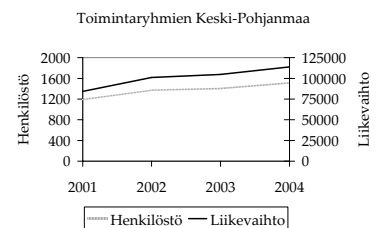
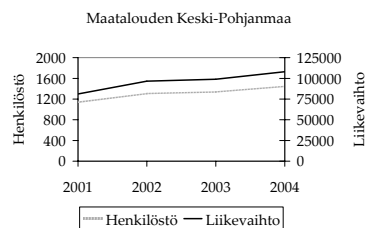
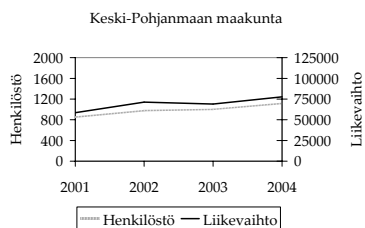
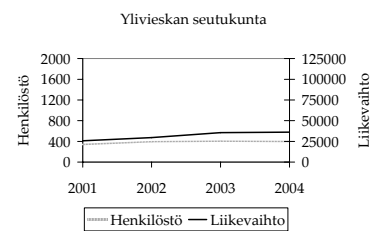
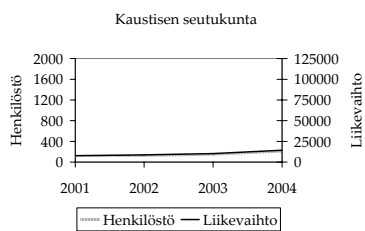
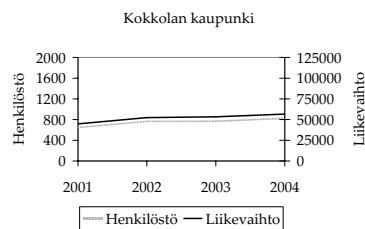
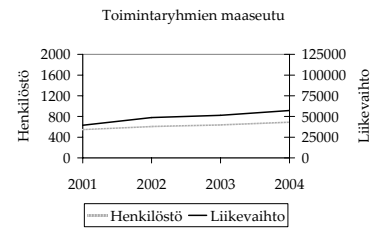
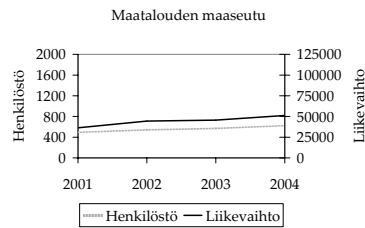
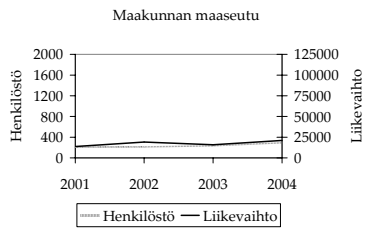
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹. Rahoitustoiminnan liikevaihtoa ei tilastoida.

¹ Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaan alueet puuttuvat tietojen salauksen vuoksi.

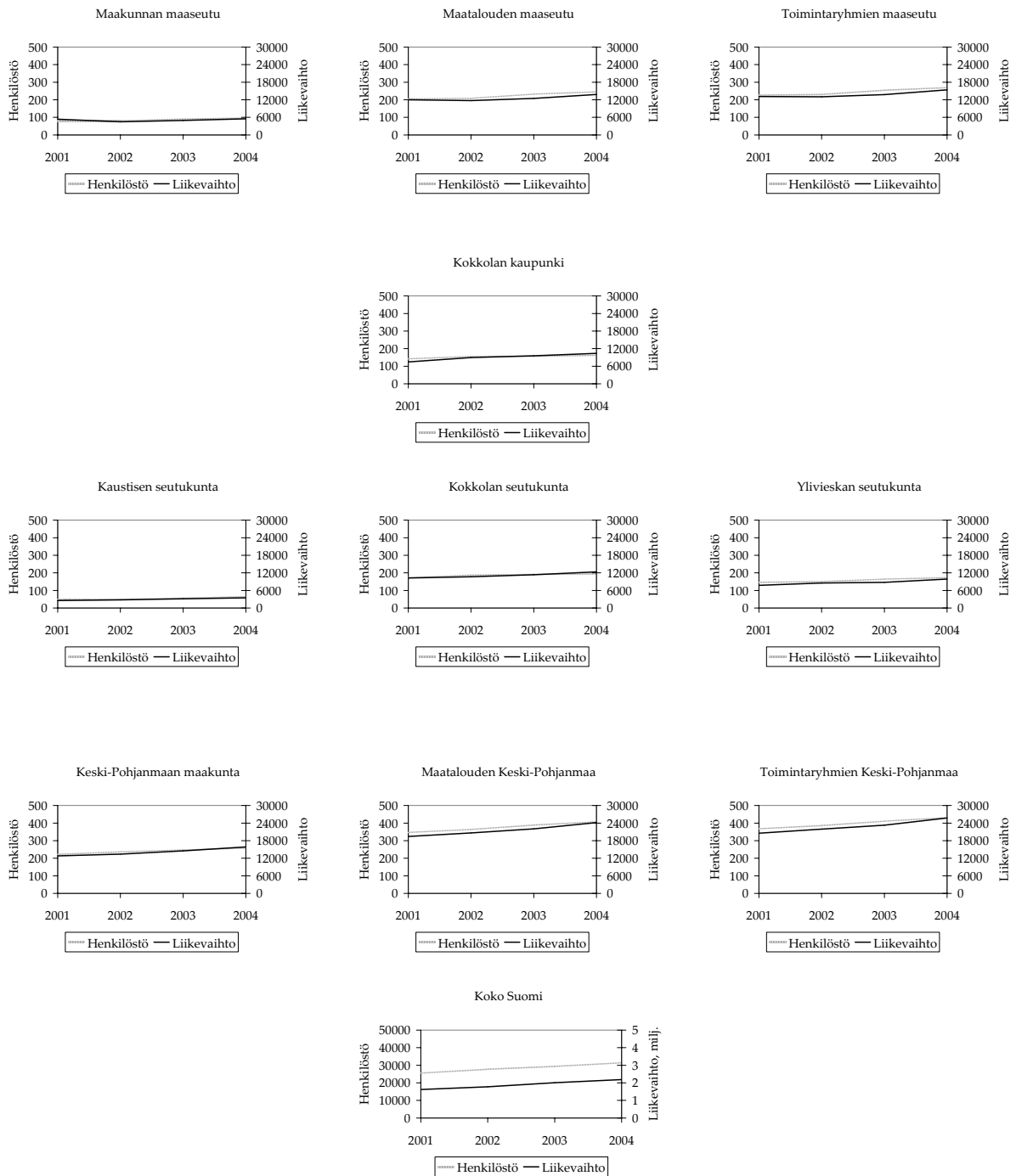
LIITE 5.16. Liike-elämän palveluja (TOL K) tuottavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2.

LIITE 5.17. Terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja (TOL N) tuottavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

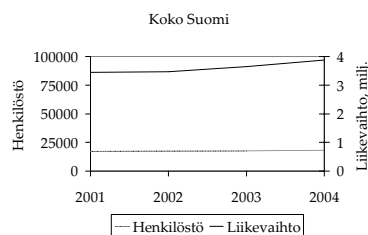
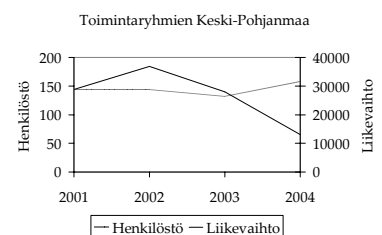
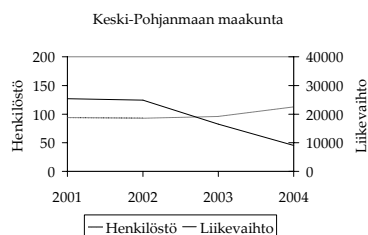
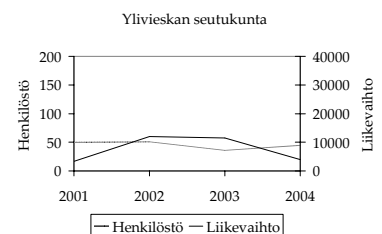
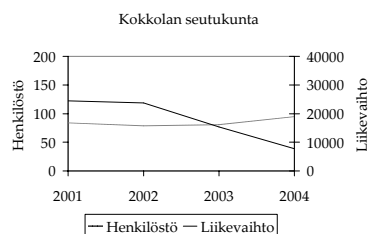
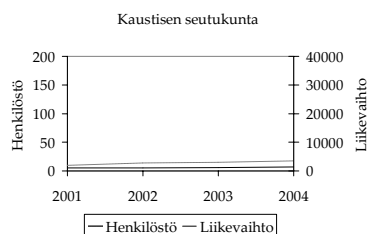
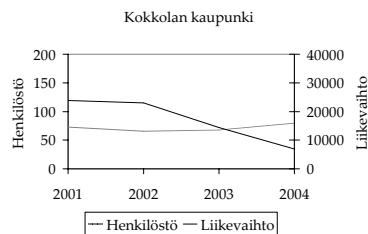
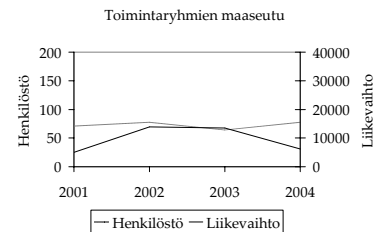
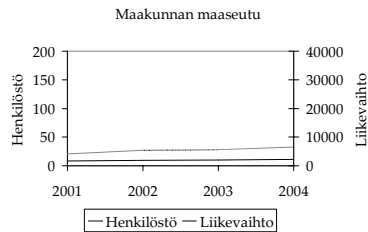
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹.

¹ Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaa kaaviot sisältävät tässä Merijärven tiedot.

LIITE 5.18. Virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalveluja (TOL 92) tuottavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

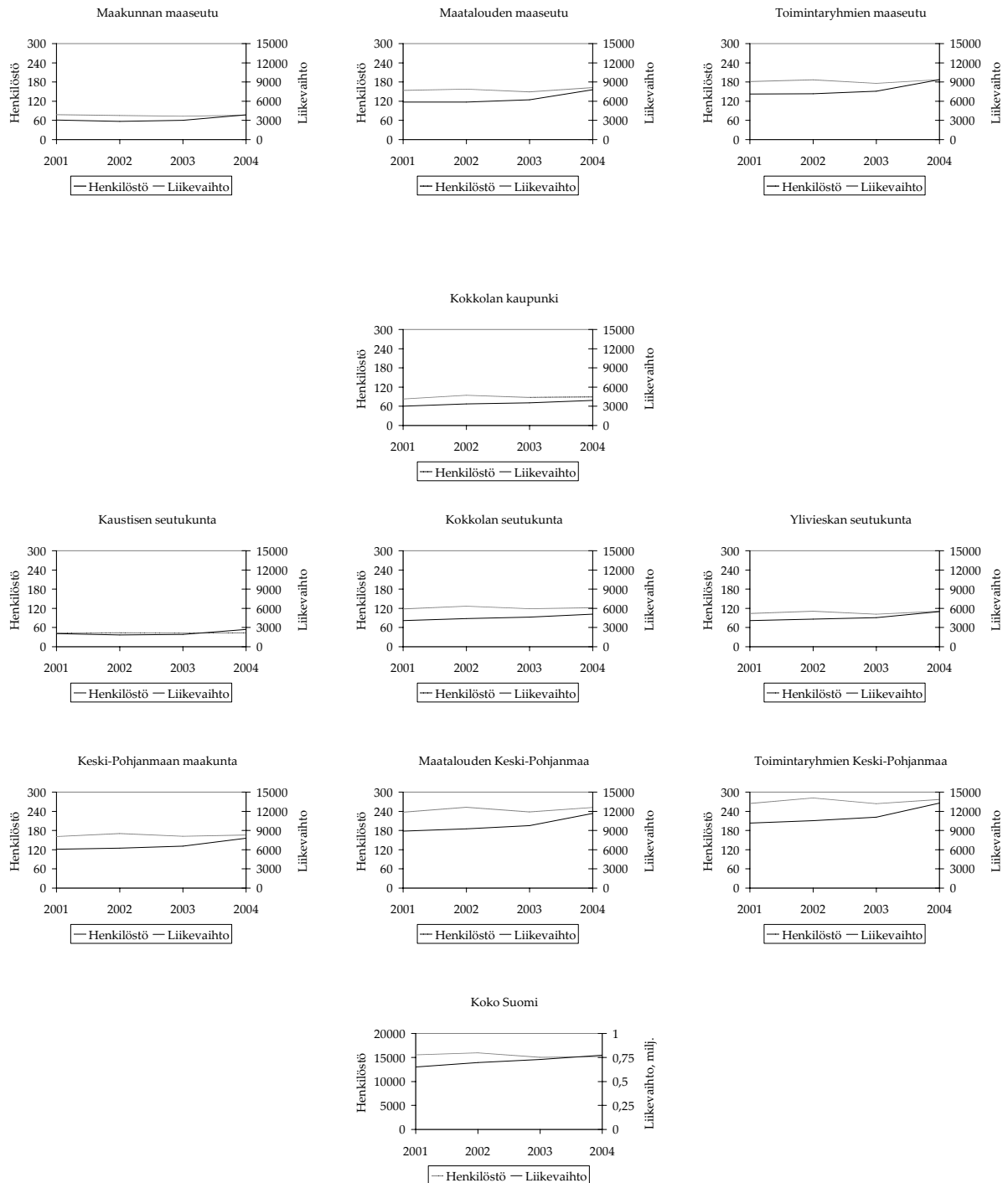
Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹.

¹ Maatalouden maaseutu ja Maatalouden Keski-Pohjanmaa ei sisälly, koska tiedot ovat salattuja.

LIITE 5.19. Muita henkilökohtaisia palveluja (TOL 93) tuottavien yritysten liikevaihto (1 000 €) ja henkilöstömäärä Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa vuosina 2001–2004.

Lähde: KunTo / Yritys- ja toimipaikkarekisteri / Tilastokeskus. Keski-Pohjanmaan alueet on määritelty liitteessä 2¹.

¹ Tässä Maatalouden maaseudun ja Maatalouden Keski-Pohjanmaan kaaviot sisältävät Merijärven tiedot.